

Läraren – en designer av klassrum

En kvalitativ studie om lärares åtgärder för att utforma klassrummet till en
pedagogisk miljö

Emma Nyberg

Avhandling för pedagogie magisterexamen
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier

Åbo Akademi

Vasa, 2018

Abstrakt

Författare Nyberg Emma	Årtal 2018
Arbetets titel Läraren – en designer av klassrum	
En kvalitativ studie om lärares åtgärder för att utforma klassrummet till en pedagogisk miljö	
Oppublicerad avhandling för magisterexamen i pedagogik	Sidantal
Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	62
Referat Syftet med avhandlingen är att undersöka lärares åtgärder för att utforma ett klassrum som möjliggör en god pedagogisk miljö för eleven. Utgående från syftet har tre forskningsfrågor formulerats: <ol style="list-style-type: none"> 1. Hur analyserar lärare sitt klassrum och motiverar åtgärder som de gjort i klassrummet? 2. Vilka visioner har lärare för utformning av klassrum till en pedagogisk miljö? 3. På vilket sätt påverkar klassrummets utformning eleverna, enligt lärarens bedömning? Undersökningen är av fenomenologisk karaktär, eftersom undersökningen vill ta reda på lärares upplevelser och pedagogiska analys av att utforma ett klassrum. Som datainsamlingsmetod har intervju använts för att synliggöra lärarnas upplevelser. Intervjuerna blev sammanställda till en narrativ berättelse. Följaktligen jämfördes lärarnas svar och utgående från det analyserades forskningsfrågorna. Informanterna är tre till antalet, de är lågstadielärare och alla bor och arbetar i Österbotten. Resultatet visade att det finns både möjligheter och utmaningar med att utforma ett klassrum. Utmaningarna var huvudsakligen utrymmesbrist, elevernas varierande behov och resurser som skolan har att erbjuda. Alla lärare var ändå överens om att det till största delen är lärarens förmåga att vara kreativ och lärarens eget engagemang för att utforma ett klassrum som är avgörande för hur god en klassrumsutformning kan bli. Det som lärarna hade som gemensamma motiv för att utforma ett klassrum var behovet av att skapa rum för rörelse för att främja elevernas välbefinnande. De ville även ta hänsyn till elevernas olika behov bl.a. genom att beakta känslomässiga faktorer. Känslomässiga faktorer kunde handla om att skapa en känsla av ett tryggt klassrum. Alla nämnde också att de vill göra undervisningen så rolig som möjligt med hjälp av det som finns i klassrummet. Olikskheterna framkom mest i lärarnas huvudsakliga mål för att uppfylla en klassrumsutformning. Informant 1 fokuserade mest på att bryta normerna för hur ett traditionellt klassrum kan vara utformat. Informant 2 fokuserade mest på hur hon kan skapa en trygg miljö i ett klassrum och informant 3 koncentrerade sig mest på möjligheter för att skapa variation i klassrumsmiljön och vidare i undervisningen. Det som jag främst har lärt mig är att det går att utveckla både lärares och elevers kunskaper om hur man kan förbättra både existerande och icke-existerande skolmiljöer till mer kreativa och stimulerande pedagogiska miljöer. För att uppnå en hållbar och aktuell lösning som kunde stödja inlärningen hos dagens barn med olika behov kunde skolans personal och ledning fråga sig ifall detta kunde vara ett gott nästa steg att ta, för att skapa en modernare framtida skola.	
Sökord Fysisk miljö, klassrumsmiljö, lärmiljö, undervisningsmiljö, pedagogisk arkitektur, miljöpsykologi, didaktisk design, skoldesign, physical environment.	

Innehållsförteckning

Abstrakt

1 Inledning	5
1.1 Bakgrund och val av ämne	5
1.2 Motiv	5
1.3 Avhandlingens syfte och forskningsfrågor.....	7
1.4 Avhandlingens disposition	8
2 Centrala begrepp	8
2.1 Miljö – fysisk miljö och lärmiljö.....	8
2.2 Didaktisk design och pedagogisk arkitektur.....	9
2.3 Miljöpsykologi	11
2.4 Sammanfattning.....	11
3 Lärarens möjligheter att skapa goda fysiska miljöer för eleverna	11
3.1 Speciella klassrumsmiljöer.....	12
3.2 Klassrumsutformningar och dess effekt	14
3.3 Pedagogisk arkitektur i skolan.....	17
3.4 En hälsosam klassrumsmiljö	19
3.5 Sammanfattning.....	20
4 Metod och genomförande	22
4.1 Fenomenografi som forskningsansats	22
4.2 Intervju som datainsamlingsmetod.....	23
4.3 Val av informanter.....	25
4.4 Undersökningens genomförande och analys av data.....	26
4.5 Tillförlitlighet, trovärdighet och etik.....	28
5 Resultatredovisning	31
5.1 Lärares berättelser om utformning av klassrum	31
5.2 Lärares analys av och visioner för utformning av klassrum.....	52

5.3 Lärares tolkningar om hur utformning av klassrum påverkar elever	55
6 Avslutande diskussion	56
6.1 Resultatdiskussion	56
6.2 Metoddiskussion.....	59
6.3 Förslag till fortsatt forskning	60
Litteraturförteckning	62
Intervjumanual	

1 Inledning

Temat för avhandlingen är lärares upplevelser av att utforma ett klassrum i F–6 skolor. I inledande kapitel presenteras bakgrunden till avhandlingen och motiv för val av ämne. Därefter redovisas för avhandlingens syfte och forskningsfrågor. Följaktligen kommer teorikapitlet och slutligen metodkapitel och resultatkapitel.

1.1 Bakgrund och val av ämne

Bakgrunden till min avhandling kan motiveras ur tre perspektiv: pedagogiskt motiv, samhällsmotiv och personligt motiv. Ur ett pedagogiskt perspektiv vill jag undersöka på vilket sätt läraren pedagogiskt motiverar varför hen har utformat klassrummet som hen har. Specifikt med tanke på varierande lärsituationer och elevernas enskilda behov. Samhällsmotivet däremot, anknyter forskningens behov till samhällsliga frågor som är aktuella idag t.ex. ekonomiska besparingar. Det har nämligen aldrig sparats in så mycket på utbildning som på den senaste tiden. Slutligen definierar jag ett personligt motiv. Det handlar om mitt personliga intresse och egna erfarenheter i frågan.

1.2 Motiv

Ur ett pedagogiskt perspektiv är jag intresserad av vad pedagogik har för betydelse när lärare utformar klassrum. Hur kan läraren forma och utrusta en klassrumsmiljö så att den gynnar elevernas enskilda behov? Och kan en utformning av klassrum bidra till mångsidigare lärsituationer? I den nya läroplanen beskrivs vad som ska beaktas i frågan om lärmiljöer och arbetssätt. Beskrivningen kan fungera som riktlinje för läraren när hen planerar en utformning i klassrummet. I exemplet nedan (Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, 2014, s. 18–19) framgår detta:

Utrymmena ska utvecklas, planeras, utformas och användas så att de är ergonomiska, ekologiska, estetiska och tillgängliga, ljusa, trivsamma, välordnade och rena, de akustiska förhållandena är goda och inomhusluften av god kvalitet. Skolans utrymmen, inklusive möbler, utrustning och redskap ska ge möjlighet att stödja den pedagogiska utvecklingen av undervisningen och elevernas aktiva deltagande. Målet är att eleverna ska ha tillgång till

utrymmen, redskap, material och bibliotekstjänster så att de också har möjlighet att studera självständigt. Utöver skolans utrymmen och skolgården ska naturen och den byggda miljön användas i undervisningen. Bibliotek, motions-, konst- och naturcenter, museer och många andra samarbetsparter erbjuder mångsidiga lärmiljöer.

I fråga om samhällsmotivet är ekonomiska besparingar en stor fråga i Finland idag. Det har aldrig sparats in så här mycket på resurser inom utbildning i Finland, som de senaste åren och det har bland annat lett till att små skolor stängs ned. När små skolor stängs ned resulterar det i att endast stora skolor finns kvar och att antalet elever i en skola och i ett klassrum blir fler. Hildén och Wasström (2016) skriver i YLE nyheter om då stadsfullmäktige i Raseborg, juni 2016, tog beslutet att stänga tre närskolor. Föräldern Marion Nylund är ledsen över situationen och är orolig. Hon säger: ”Det är ledsamt att stänga så många små skolor. Vi funderade på jobbet vad det kan leda till för barnens del då det inte finns resurser att se efter alla enskilda barn i större skolor.” På vilket sätt räcker resurserna till i en stor skola för att skapa en god klassrumsmiljö för alla enskilda behov som eleverna har? Det är ganska dyrt med olika typer av it-utrustning och annan utrustning som kan behövas för exempelvis specialbarn. Läroplanen är ändå ganska entydig om att kunskaper i användning av digitala verktyg ska läras ut åt eleverna och att lärmiljön ska vara mångsidig för att den ska bidra till en god utveckling hos eleven. I läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014, s. 21–22, s. 28) framgår detta i citatet nedan:

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.

Med lärmiljöer avses de lokaler, platser, grupper och aktiviteter, där studierna och lärandet sker. Lärmiljöer innefattar också redskap, tjänster och material som används i undervisningen. Lärmiljöerna ska stödja elevernas individuella och gemensamma utveckling, lärande och kommunikation. Alla medlemmar i skolgemenskapen påverkar lärmiljöerna genom sitt agerande. Valfungerande lärmiljöer främjar kommunikation, delaktighet och kollaborativt kunskapsbyggande. De ger också möjlighet till aktivt samarbete med utomstående aktörer eller sakkunniga.

Mitt personliga motiv har grunden i egna erfarenheter. Jag började tänka efter hur olika klassrum som jag arbetat i eller utfört praktiker i varit utformade och vad det kan ha haft för effekt på eleverna. Jag minns särskilt bra ett klassrum där katedern var placerad längst bak i klassrummet. Eleverna i den klassen var ganska vilda och jag upplevde ofta att det var svårare att få deras uppmärksamhet för att hälften av eleverna hade ryggen vänd mot mig. Jag hade inte heller någon bra översikt över vad som pågick överallt i klassrummet och hade svårare att följa med elevernas ansiktsuttryck och kroppsspråk. Jag önskar att jag hade frågat läraren hur hen hade tänkt när hen placerat katedern där. Ibland har jag också undrat varför elever blivit placerade bredvid varandra i klassen, eftersom de konstant stör varandra på något vis. En gång hade jag en elev som skolvägrade. När hen skulle komma till skolan på morgonen och gå till skolan fick jag alltid försöka locka hen till skolan. En dag sa jag till hen att vi skulle arbeta i ett lästält med skoluppgifterna. Hen tyckte mycket om den idén och var motiverad och ivrig över att jobba i tältet hela dagen, vilket vi gjorde. Vilket enkelt knep att göra det lite mer roligt och motiverande för eleven, tänkte jag då. Leijon (2017, s. 16) nämner i Vasabladet om hur modern pedagogik och nya tekniska verktyg ställer krav på kreativare klassrum. Hon talar om att traditionella klassrum med pulpeter i rad, där eleverna sitter tysta och tittar varandra i ryggen inte är ett särskilt kreativt arrangemang. Det stimulerar inte inläringen. SAOL (2015) beskriver begreppet pulpet som skrivmöbel eller ställning med sluttande skiva; äldre typ av skolbänk.

1.3 Avhandlingens syfte och forskningsfrågor

Syftet med avhandlingen är att undersöka lärares åtgärder för att utforma ett klassrum som möjliggör en god pedagogisk miljö för eleven.

För att få svar på syftet har jag formulerat följande forskningsfrågor:

1. Hur analyserar lärare sitt klassrum och motiverar åtgärder som de gjort i klassrummet?
2. Vilka visioner har lärare för utformning av klassrum till en pedagogisk miljö?
3. På vilket sätt påverkar klassrummets utformning eleverna, enligt lärarens bedömning?

1.4 Avhandlingens disposition

Avhandlingen är uppbyggd av sex kapitel. I det inledande kapitlet presenteras avhandlingens bakgrund och motiv för val av ämne, syfte och forskningsfrågor. I andra kapitlet definieras avhandlingens centrala begrepp. Det tredje kapitlet presenterar avhandlingens teori. Där redogörs huvudsakligen för hur lärare kan utforma varierande klassrumsmiljöer och dess följder. I det fjärde kapitlet beskrivs metod och genomförande av studie; avhandlingens forskningsansats, den metod som användes för att utföra undersökningen, undersökningens genomförande, val av informanter och slutligen studiens trovärdighet, tillförlitlighet samt etiska aspekter. I det femte kapitlet redovisas resultatet av undersökningen nämligen, en beskrivning av informanternas personliga berättelser om att utforma klassrum och ett jämförande avsnitt av lärarnas svar. I det sjätte och sista kapitlet förs en resultatdiskussion med slutsatser av studien.

2 Centrala begrepp

I det här kapitlet beskrivs avhandlingens centrala begrepp. De centrala begreppen är miljö, fysisk miljö och lärmiljö. Därefter följer en beskrivning om didaktisk design och pedagogisk arkitektur. Slutligen definieras miljöpsykologi.

2.1 Miljö – fysisk miljö och lärmiljö

Nationalencyklopedin [u.å.] beskriver begreppet miljö som omgivning och omgivande förhållanden. Mer specifikt menar de att ordet miljö används oftast i sammanhang där människor, djur, växter eller andra organismer lever i ett samspel med omgivningen. Användningen av begreppet miljö kan exemplifieras med uttryck som ”en god bostadsmiljö”, ”en otrygg uppväxtmiljö”, ”arvets och miljöns inverkan på personligheten” och ”fysisk miljö”. Björklid (2005, s. 29) skriver att miljö som begrepp kan omfatta såväl fysiska, sociala som kulturella faktorer. Dessa faktorer är i en ständig växelverkan med varandra och kan därför vara svåra att särskilja. Det går även att dela in miljö i subjektiv miljö och objektiv miljö. En objektiv miljö handlar om hur en fysisk miljö beskrivs och om vad det faktiskt finns i en fysisk miljö. Det är en fysisk verklighet i ord och termer som är greppbara. En subjektiv miljö handlar mer om hur en individ eller fler individer upplever den miljö de vistas i. Individen eller individerna ger ett fysiskt rum en egen mening och betydelse.

Specialpedagogiska skolmyndigheten i Sverige (2016) definierar begreppet fysisk miljö som bebyggelse som finns både ute och inne och som bildar en rumslighet. Tufvesson nämner hur en fysisk miljö kan vara utformad efter hur medlemmar i en grupp är, som ska vistas i miljön. Hon säger att det finns goda riktlinjer för hur ett fysiskt utrymme kan utformas i ett klassrum. Tufvesson menar att det fysiska ska vara framkomligt på ett säkert sätt för alla som vistas i utrymmet. Det ska i sin helhet också vara säkra fysiska miljöer; byggt och organiserat så att ingen skadar sig. Den fysiska miljön ska även vara åldersadekvat. Yngre elever ska ha stol och pulpeter i rätt höjd. Det huvudsakliga syftet med en fysisk miljö är ändå att det ska fungera som ett stöd för verksamhet och dess behov, inte stjälpa den. Det är viktigt att använda befintlig miljö och utnyttja det på bästa sätt. För att kunna göra det behövs kunskap om de indikatorer som finns i den fysiska miljön som är viktiga för lärandet.

Manninen och Pesonen (1997) beskriver begreppet lärmiljö som en miljö som är ett rum eller en plats där en praxis utförs vars syfte är att stödja individers inläring. Wilson (1996, s. 30–32) skriver att en lärmiljö är ett ställe eller en gemenskap där individer har mångsidiga resurser till sitt förfogande. Resurserna ska vara verktyg som individerna kan använda för att lära sig förstå olika fenomen och följaktligen utveckla en problemlösningsförmåga. Läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014, s. 28) beskriver lärmiljö som de utrymmen för grupper och aktiviteter där skolgången och lärandet sker. Lärmiljöer har också redskap, material och tjänster som används i undervisningen. Selander och Svärde-Åberg (2008, s. 30) förklarar begreppet lärmiljö som en situation som sker i nuet på en bestämd plats. På denna plats formas entydiga relationer, en läroprocess börjar utvecklas och erfarenheter i lärsituationen börjar med tiden formas till kunskap.

2.2 Didaktisk design och pedagogisk arkitektur

Hansén och Forsman (2017, s. 29–30) tar upp att didaktik betyder läran om undervisning. Didaktik är egentligen konsten eller förmågan att förmedla kunskap som är ämnad till att hjälpa människor att förstå situationer och upplevelser de är med om. När man behärskar denna kunskap klarar man också av att handla klokt i olika situationer. Inom didaktik finns det olika inriktningar. En av dem är didaktisk design. (Meyer, 2011.) Holm, Sørensen, Audon och Levinsen (2010) skriver att både lärare och elever kan vara didaktiska designer. Eleverna ska få vara med och påverka vilka resurser som kan skapa olika vägar att lära sig i ett klassrum.

Medvetenheten om att eleverna ska få påverka undervisningen mer är bättre än förr då undervisningen var mer lärarstyrd. Rostvall och Selander (2008, s. 117) beskriver att didaktisk design begreppet möjliggör förståelse och analys av olika lärsituationer. Designperspektivet ger läraren verktyg för en aktiv roll som någon som skapar mening i lärandet genom sina val av resurser i klassrummet. (Rostvall & Selander, 2008, s. 117.)

Nationalencyklopedin [u.å.] redogör för begreppet pedagogik. Det står att pedagogik är kunskap och metoder som används inom uppfostran, undervisning och utbildning. Institutionen för pedagogik och didaktik [u.å.] redovisar för att pedagogik handlar om hur barn och vuxna lär sig, utvecklas och påverkas i det egna vardagslivet och i den utbildning de får. Hur man lär sig, utvecklas och påverkas berör slutligen arbetslivet de senare väljer. Pedagogisk arkitektur är ett sätt att lära om arkitektur (Kultur i väst [u.å.]) Pedagogisk arkitektur eller en arkitekturpedagog utövar ett intresse för arkitektur i skolan (Arkitekturpedagogen.se [u.å.]) Björklid (2005, s. 81–82) ser på pedagogisk arkitektur som ett samspel mellan pedagogik och arkitektur. Hon diskuterar fem teman utgående från detta synsätt:

Det första temat heter *möjlighetsfältet*. Möjlighet handlar om att kunna visualisera framtida fysiska möjligheter i ett rum.

Det andra temat kallas *att vilja ordna*. Då är det frågan om en genuin vilja hos läraren att ordna upp det fysiska i ett klassrum och vilja att skapa en ordning bland de människor som vistas i rummet.

Tredje temat är *från flexibilitet till differentiering*. Temat betyder att det ska finnas rika möjligheter inom fysiska ramar. Läraren ska alltså ha möjlighet att inreda och möblera om i sitt klassrum om hen upplever att det finns behov till det.

Det fjärde temat heter *projekt och grupparbete*. Då ska det fysiska i rummet erbjuda möjligheter till dessa former av arbete.

Det femte temat går under namnet *skolbarnsomsorgen i skolan*. I ett rum som är avsett för skolbarnsomsorg ska det finnas möblering och andra fysiska arrangemang som gynnar till samvaro och avkoppling i små grupper. Rummet ska innehålla leksaker, spel och dylikt material som främjar hobbyverksamhet.

2.3 Miljöpsykologi

Psykologiguiden [u.å.] definierar miljöpsykologi som ett forskningsområde som försöker förstå hur fysisk miljö och social miljö, speciellt i bebyggelsemiljö, inverkar på människans reaktioner, sociala och psykologiska utveckling. Miljöpsykologin fokuserar egentligen på två inriktningar. Den första inriktningen som heter den ekologiska undersöker miljöns direkta effekt på individen. Den andra inriktningen koncentrerar sig mer på fenomenologiska händelser, alltså hur individen mentalt hanterar olika miljöupplevelser. Miljöpsykologerna strävar efter att människor självständigt ska ha möjlighet att påverka hur de vill utforma sin miljö. På grund av miljöpsykologisk forskning kan alla få kunskap om betydelsen av komplexitet, trivselfaktorer och vidare platsers originalitet. Det är något som är avgörande för att en individ ska kunna få en känsla av tillhörighet. Nationalencyklopedin [u.å.] beskriver miljöpsykologi som ett forskningsområde som undersöker människors psykologiska anpassning till fysiska bebyggelsemiljöer och naturmiljöer. Det huvudsakliga syftet med forskningen är att förbättra dessa miljöer eller att människor så småningom ska agera miljövänligt.

Björklid (2005, s. 32–33) skriver att miljöpsykologi studerar hur den fysiska miljön sociala, kulturella och samhälleliga formar bl.a. lärande- och utveckling. Miljöpsykologins grund ligger i ett interaktionistiskt synsätt, menar Björklid (2005). Det är ett aktivt samspel mellan människa och miljö, där människan påverkar och påverkas av miljön. När människan söker erfarenhet och kunskap från den omgivande miljön så utvecklas hen. Människan testar, utforskar och förändrar den. Miljön däremot, påverkar människan för att den ger gränser och förutsättningar för utveckling. Denna effekt varierar ändå beroende på individens egna förutsättningar. Alla individer konstruerar sin egen omgivning efter hur de personligen ser på den.

2.4 Sammanfattning

I kapitlet presenteras centrala begrepp som är viktiga för att belysa olika aspekter som är relevanta för forskningsområdet. Alla begrepp (miljö, fysisk miljö, lärmiljö, didaktisk design, pedagogisk arkitektur och miljöpsykologi) definierar på något vis hur en miljö på skiftande sätt kan påverka individen som vistas i den. Begreppen granskar hur och varför elever och lärare kan ”designa” en god fysisk miljö i klassrummet och de är en del av det som diskuteras i avhandlingens kapitel.

3 Lärarens möjligheter att skapa goda fysiska miljöer för eleverna

Kapitlet behandlar meningen med olika fysiska lärmiljöer i klassrummet med fokus på lärarens utformning av en klassrumsmiljö. Inledningsvis beskrivs speciella eller annorlunda utformningar av klassrum. Därefter diskuteras olika klassrumsutformningar och dess effekter på elever. Slutligen redogörs det för hur en pedagogisk arkitektur i skolan kan se ut och hur hälsosamma faktorer kan tas i hänsyn i ett klassrum.

3.1 Speciella klassrumsmiljöer

Vesterlund och Söderholm (2011, s. 4–5) refererar till skolforumets forskning (2005) om ”det berättande klassrummet”. Det berättande klassrummet avviker från ett traditionellt klassrum på grund av att den ska tillföra modern teknik som eleverna lär sig använda. Det berättande klassrummet har fyra avdelningar: Ett café, en scen, ett mediatek och en studio. Scenen ska fungera som en central del av undervisningen. Där ska inspirerande undervisningsmoment ta plats, debatter och rollspel. Caféets huvudsakliga uppgift är att främja diskussioner och brainstorming. I mediateket ges utrymme för eleverna att arbeta tillsammans med olika frågeställningar. I mediateket ska det också finnas tillgång till litteratur, internet och databaser. Läraren ska finnas tillgänglig för handledning i mediateket. Studion finns till för att bearbeta och samla ihop elevernas material. Skantze (1989) nämner också hur faktorer som variation och tydlighet i den fysiska miljön spelar en roll för elevens utveckling. Eleven ska känna sig välkommen i rummet. För att eleven ska känna sig välkommet i rummet måste det finnas möjlighet för eleven att uppleva och utforska en rumsmiljö med hela sin kropp och alla sina sinnen. Rummet borde därför vara utformat så att eleven har möjlighet att hoppa, klättra, krypa och springa där.

Skantze (1995), (refererad i Björklid, 2005, s. 88–89) vill lyfta fram skillnaden på vuxna och barn vid utformning av klassrum. Hon påpekar att det inte går att utgå från att barnen är i behov av caféhörna, arbetsbord och datahörna. Utan istället borde det finnas en strävan att utforma ett inspirerande klassrum där barnen motiveras till praktiska verksamheter och handlingar. Begrepp som verkstad, ateljé och laboratorium kunde fungera som handledande begrepp för att

uppnå detta. Carlgren (1999, s. 83–84) tar också upp betydelsen av rum för barn i form av verkstäder. Hon skriver att särskilt miljöer ämnade för mindre barn ska mer påminna om hem och verkstad. Det kan också finnas rum som är avsedda endast för barnen avskilt från vuxna. Målet med det är att barnets behov av avskildhet måste respekteras. Svenska kommunförbundet (2003) genomförde en studie om lokalernas betydelse för skolan. I resultaten framgår att lokalernas inre miljö som trivsel, nivå på underhållning, val av material och dylikt var av större mening än verksamhetsanpassningen i lokalerna. Speciellt underhållning av lokalerna framträdde framför andra faktorer. Estetiska faktorer kom därefter, speciellt i fråga om trivsel. Kvaliteten på ljud, ljus och inomhusluft ansågs också vara viktig i inre miljön.

Kragh-Muller (2012, s. 53–54) berättar om en stad i Norra Italien, Reggio Emilia, som blivit känd över hela världen på grund av sin speciella syn på pedagogiskt arbete. Pedagogiken tar sig uttryck i arkitektur i stadens skolor. Det som kännetecknar det pedagogiska arbetet i staden är fokus på goda lek- och lärmiljöer för eleverna. Kragh-Muller beskriver klassrummet som ”den tredje pedagogen”. Den första pedagogen är läraren, den andra är pedagogiken som utövas och den tredje är rummet. Rummet är en pedagog, eftersom många lärare i Reggio Emilia lägger ner mycket tid och möda på att utforma sina klassrum för att eleverna kan lära sig så mycket som möjligt genom att vistas i dem. Förutom idén om en inspirerande lärmiljö utgår idén också från ett relationsperspektiv. När utformningen av lärmiljön planeras är det viktigt att personal och vårdnadshavare har rätt att påverka vid val av arkitektur, byggnadsmaterial, ljussättning o.s.v. Vid planeringen är det speciellt viktigt att beakta lokalernas utformning så att de kan utnyttjas i sin helhet. Då kan rummet ge ett sken av varierande och spännande sinnesintryck för eleverna.

Tapaninen, Kauppinen och Kivinen (2002, s. 20–27) lyfter även fram att lokaler eller byggnader borde planeras så att människor får chans att mötas i social interaktion varierande sammanhang. Om arkitekter och andra inblandade i planeringsfasen strävar efter att skapa rum som gynnar dessa möten främjar det gemenskapen bland människor. Med tanke på skolmiljön kan det hindra elever från att bli ensamma, tillbakadragna eller utfryssta. Människor och dess omgivning utvecklas och formas i en växelverkan med varandra. De platser människor vistas i påverkar psykiskt välmående och de egna visionerna. Med det menar Tapaninen, Kauppinen och Kivinen att alla platser en människa vistas på som hen upplevt betydelsefull påverkar den personliga synen på hur hen ser på omgivningen, d.v.s. om hen upplever miljön positivt eller negativt. Det kan vara den omgivning hen har vistats i under sin barndom som hemmet, men det kan även vara andra betydande rum som lekplatser. Erfarenhet av utformningar i olika omgivningar som

upplevelsen av dess material och dylikt, påverkar en individs syn på miljöer också senare i livet. Isbell (2012, s. 87) påpekar att det viktigaste, oberoende av vem som är med i planeringsprocessen, är att ta hänsyn till elevernas varierande behov innan utformningen av klassrum. Detta kan vara behov som elevens utvecklingsnivå, tidigare bakgrund, erfarenheter, intressen, meningsfullhet och behov av fostran.

Nordström (2000, s. 58–59) har forskat om den känslomässiga betydelsen som individen skapar i relation till platser. Hon menar att en anledning till en individs känslomässiga laddning för platser beror på hur hen i unga år präglats av och använt sig av de fysiska miljöer som hen vistas i. Upplevelserna som individen har i den fysiska miljön påverkar den långvariga mognadsprocess som formar hens identitet. Hon skriver att barnet upplever sin fysiska omvärld först med sina sinnen och vad hen konkret erfar genom dem. I och med att barnet blir äldre förändras också uppfattningen och förmågan att observera samt iaktta förhållanden i omvärlden ur en större helhet. Detta sker för att barnet kan använda sig mer självständigt av språket och följaktligen får tillgång till vuxenvärldens sätt att diskutera platser och fysisk miljö. Genom kommunikation med andra skapar barnet en djupare förståelse för att det finns varierande värderingar av och synsätt på omvärlden. Nordström granskar också skillnader mellan barns rumsliga uppfattningar. Hon skiljer på barn som vuxit upp på landsbygden och barn som vuxit upp i stadsmiljö. Hennes resultat visar att barn från landsbygden har ett högre krav på kvaliteten på faktorer i ett utrymme som de vistas i. Medvetenheten om denna kvalitet är grunden för deras värderingar, snarare än endast platsen och utrymmet i sig själva. Stadsbarn måste påminnas om att synen på platser är beroende av hur någon personligen ser på platsen som hen vistas i. Nordström förklarar att detta beror på att barn från landsbygden har annorlunda livsvillkor. Det konkreta tänkandet utvecklas mer hos landsbygdsbarn för att de har mer tillgång till varierande platser att vistas på, medan stadsbarn har begränsat med utrymmen. Stadsbarn uppnår ett mer abstrakt förhållningssätt till omvärlden.

3.2 Klassrumsutformningar och dess effekt

Veje Hvitved (2012 s. 191) tolkar begreppet lärstilar i fråga om att planera en god undervisningsmiljö. Lärstilar betyder att alla lär sig på olika sätt och de har en viktig roll vid planering av en lärmiljö. Med andra ord, kunskap om lärstilar kan vara till hjälp för en lärare när hen planerar lärmiljön i sitt klassrum. Hon nämner bl.a. Howard Gardners ”lärstilsteori”, om de många intelligenserna (MI-teorin). Intelligenserna beskrivs enligt följande: *den*

kroppsliga, den rumsliga, den musikaliska, den språkliga, den logisk-matematiska, social intelligens och känslornas intelligens. Senare har han också tillagt *den naturvetenskapliga intelligensen* och *den existentiella intelligensen*. Om en lärare lyckas sätta igång aktiviteter, framhäva och synliggöra elevens speciella egenskaper kan det bidra till elevens positiva självbild. Specialpedagogiska myndighetens forskning (2016) granskar också elevernas olika behov och fysisk miljö; den fysiska miljöns utformning ska stödja elevernas olika behov vid inläring. Utrymmen för inläring som klassrum och utemiljö ska främja social samvaro och välbefinnande. Rummet ska ha utrustning av god kvalitet, främst i form av auditiv miljö. Auditiv miljö är ljud i klassrummet, t.ex. minskat buller i klassrum och modeller för hur man kan motverka buller. Visuell miljö är också viktigt. Det är allt som ögat kan se i klassrummet som bilder och väggfärg. Luftmiljön ska vara god; hälsosam luftkvalitet främjar elevernas koncentrationsförmåga. Veje Hvited (2012 s. 207) skriver vidare att lärarens kompetens och medvetenhet om vad som krävs för en framgångsrik fysisk lärmiljö inte räcker, utan skolan måste se till att det finns utrustning och inredning som möjliggör det. Det borde i alla fall finnas ställen där eleven kan jobba i stillsamhet och självständigt, men även ställen där elever kan jobba i grupp.

Leijon (2016, s. 5–9) tar upp begreppet didaktisk design. Hon intresserar sig för hur didaktisk design inverkar i lärande, men hon lyfter dessutom fram vilka konsekvenser det har *för* lärande. Hon refererar Kirkeby (2006) som söker svar på hur rummets utformning påverkar de som vistas där och hur de interagerar med varandra samt undersöker hur rummet kan formas efter själva interagerandet. Leijon skriver om att när en individ stiger in i ett rum läser hen av det. Våra tolkningar av rummet och hur vi följaktligen utformar det styrs av våra tidigare erfarenheter. I sin studie har hon intervjuat lärare om detta fenomen. Många av lärarna lyfter fram betydelsen av klassrummets utformning. De säger att de ofta kommer i god tid till ett klassrum innan lektionen för att se till att allt är organiserat och på sin plats. Många av lärarna störde sig dock på regler som till viss del begränsar möjligheter för hur de kan ställa i ordning sitt klassrum. Reglerna kan vara i form av att klassrummet måste lämnas i ett specifikt tillstånd när det lämnas, eller att särskilda varor inte får konsumeras i utrymmet. En del av lärarna var mer ambitiösa över satsningar för utformning av klassrum än andra. De som inte ansåg det vara viktigt menar att satsningar för utformning av klassrum är för tidskrävande.

Jedeskog (2007, s. 109) har forskat om klassrummets utformning och hur den påverkar interaktionen mellan lärare och elever. Hon inleder med att beskriva vad ett klassrum är för att

förtydliga vilken roll klassrummet i sig själv har för eleverna; klassrummet är ett fysiskt avgränsat rum som påverkar elevers utveckling och lärande samt elevens identitetsskapande. I ett klassrum, samtidigt som allt detta tar plats, formas lärarens och elevens beteende. Jedeskog (2007) refererar Manke (1997) som diskuterar lärarens medvetenhet om att arrangera en möblering i klassrummet med ett disciplinerande syfte. Med det menar han att läraren kan ordna en sittordning med målet att undvika samtliga störande moment eller för att fullgöra en lektionsplan framgångsrikt. Denna typ av organisering kan kallas för osynliga handlingar som kan vara svåra att upptäcka av eleverna. Det är egentligen ett sätt för läraren att kontrollera och få mer makt över elevernas handlingar utan att de vet om det. Horne Martin, S. (2002, s. 139–141) diskuterar frågan vidare. Hon menar att klassrummet egentligen fungerar som ett system där elever, läraren och klassrummets fysiska miljö påverkar varandra omedvetet eller medvetet. Hon skriver att läraren ska medvetet organisera den fysiska miljön i klassrummet för att eleverna ska känna sig ivriga och motiverade i klassrumsmiljön. Det kan dock förekomma problem med att organisera det fysiska i ett klassrum, ifall skolan inte har möjlighet att erbjuda den fysiska utrustning som det kan kräva av ekonomiska skäl. Det kräver i så fall anpassningsförmåga av läraren att kunna klara sig på det som finns.

Evanshen (2016, s. 181–182) nämner att lärare behöver utbildas för att få verktyg för att skapa en god lärmiljö. Hon menar att lärarna behöver kunskap om lärande och hjärnans utveckling, om hur man utvecklar en spännande lärmiljö med många möjligheter och om hur man skapar bra utrymmen där barnen kan arbeta själva i stora eller i små grupper. Läraren måste även lära sig att utveckla arbetsområden som passar barnens varierande lärstilar, och slutligen få kännedom om hur man skapar möjligheter och platser för barnen att röra sig på under dagen. Hon diskuterar vidare att när läraren väl har kunskap om hur hen kan gå tillväga kan hen börja utforma sitt klassrum. Evanshen menar att i den inledande fasen av planeringen kan det vara viktigt att ställa sig följande frågor: Vad kan göras för att berika gemensamma områden? Är de gemensamma områdena varma och välkomnande samt anpassade efter eleverna? Och vilket är det första intrycket av klassrummet när man går in i dit? Evanshen skriver att det läraren kan göra för att uppfylla frågorna är bl.a. att hänga upp bilder på väggar som bidrar med ett positivt budskap för eleverna som bilder på barn som visar ett positivt beteende. Om klassrummet känns kallt kan man be om lov att måla klassrummet i en varm färg eller tänka på ifall det finns möjlighet för mjukare sittunderlag och dylikt. Annat som kan bidra till trivsamhet kan vara inomhusväxter eller andra pynt och utsmyckningar. Musik kan bidra till en mer avslappnad atmosfär vid behov. Förutom faktorer som trivsamhet lyfter hon fram betydelsen av en

utformning som stöder principer för lärande. Då kan läraren fråga sig: består klassrummet av stimulerande material? Finns det områden där eleverna aktivt kan utöva sitt lärande? Finns det möjligheter för eleverna att välja platser i klassrummet där de både kan jobba självständigt, i små grupper och i hela klassen tillsammans.

Rostvall och Selander (2008, s. 108–112) analyserar hur lärarna har rätt till att didaktiskt designa sina lektioner och klassrum. Lärarna har rätt att designa klassrum utifrån pedagogiska mål men också utifrån personliga intressen. Med andra ord finns det ett stort utrymme för lärare att uppfylla didaktisk design med hänsyn till de bestämmelser som finns skrivna för lärare. De exemplifierar rent praktiskt detta med Marias klassrum som finns i Norra Grekland i en låg- och mellanstadieskola. Marias klassrum består av 18 elever och klassrummet är till storleken lämplig för denna mängd elever. Möbleringen i klassrummet består av lärarens skrivbord, elevernas pulpeter (placerade två och två), två bokhyllor och en skrivtavla. På en av väggarna finns stora fönster som släpper in massvis med dagsljus in i klassrummet. Marias skrivbord är placerat längst fram. Elevernas pulpeter är placerade enligt olika mönster beroende på vad lärtillfället kräver. Hennes huvudsakliga mål med klassrumsutformningen är att den på något vis ska skapa mening för eleverna. Hon har pulpeterna placerade i en hästskoform. Hon menar att det ger möjlighet för eleverna att omedvetet eller medvetet placera sig enligt kön. För henne möjliggör detta arrangemang en mer didaktiskt betydande relation till pojkarna.

3.3 Pedagogisk arkitektur i skolan

Miljöpsykologi, eller med andra ord arkitekturpsykologi (Miljöpsykologi.se [u.å.]) är ett område där forskare kommit fram till att människan påverkas indirekt och direkt av den arkitektoniska miljö som hen vistas i. Miljöpsykologin undersöker hur fysisk miljö, speciellt bebyggelse, inverkar på våra reaktioner och sociala- samt psykologiska utveckling (Psykologiguiden [u.å.]). Det finns forskare som fördjupat sig i ämnet särskilt frågan om hur den fysiska miljön kan påverka ur ett pedagogiskt perspektiv. Bl.a. Selander (2007, s. 162) granskar begreppet didaktisk design. Han menar att didaktisk design undersöker hur de didaktiska eller pedagogiska situationerna kan beaktas vid planeringen av en skolmiljö. Han talar om att det är själva tankeprocessen bakom en didaktisk design som är det viktigaste innan det väl går vidare till förverkligande. Selander nämner tre begrepp som styr vid denna tankeprocess. Begreppen är *etik*, *estetik* och *funktion*. *Etik* handlar om ansvar vid planeringen, där planeraren är skyldig att beakta vem utrymmet är ämnat för. Med andra ord, individen och

hens möjligheter till utveckling i utrymmet. Meningen med *estetik* är att skapa ett utrymme som tilltalar utseendemässigt så många som möjligt. *Funktionsfrågan* besvaras genom att ta hänsyn till praktiska frågor genom att försöka skapa en smidig och fungerande arkitektonisk lösning.

Bjurström (2000) (refererad i Björklid, 2005, s. 57–58) definierar några ”framgångsnycklar” för skolbyggnader. Han menar först och främst att en skola bör vara liten med högst 500 elever. En skola ska också fungera som ett samhällscentrum som en del av en samhällsfunktion. Det kan vara till fördel om lärarnas arbetsrum och klassrummen bildar kluster. Förutom att skolorna ska vara små är det bra om även klassrummen är små. 15 elever bildar en gemytlig gruppstorlek. Elevernas arbetsytor i klassrummen ska organiseras som en ring av mindre arbetsrum runt ett större samlingsrum. Kommunikationen i skolor bör vara fungerande för att alla inblandade i skolväsendet ska få en god överblick.

Birgit Cold (2002) (refererad i Björklid, 2005, s. 57–58) presenterar en mer speciell idé för en lärorik skolmiljö. Idén är att utgå från helt andra byggnader och platser än den traditionella skolan vid skolplaneringen. Cold utgår från fyra berättelser eller teman som ska fungera som inspiration vid planering och uppföljning av skolbyggnader. Det första temat kallar hon skolan som *ett växthus*. Där ska naturens liv, färger, kretslopp och ekologi bidra till tanke och handling och för välmående. Rummet domineras av estetisk kvalitet som inspirerar, civiliserar och stimulerar. I det andra temat diskuterar hon skolan som *stadskärna*. Skolan som stadskärna ska vara en social mötesplats för alla användare inne i byggnaden och utomhus. Det ska finnas en variation av stora och små mötesplatser som genomsyrar hela skolanläggningen. Mötesplatserna ska vara attraktiva till sin utformning, för att det genomsyrar i planeringen att det styrts av betydelsen av samspel mellan arbete och socialt liv. I tredje temat ser hon skolan som *en basargata*. Det är en ”handelsgata” där material, produktion, varor och service finns tillgängliga för dem som färdas på gatan. De arkitektoniska arrangemangen ska stärka användarnas engagemang, observans och aktiva deltagande, vilket ytterligare bidrar till lärande. Aktiviteterna och verksamheterna som utförs inom området ska få lugn och ro om det gynnar situationen, men det ska också finnas plats för socialt umgänge om det krävs. Upplevelsen av andra människor som arbetar och umgås på dessa områden ska få mest utrymme och betydelse inom detta tema. Slutligen tar hon upp skolan som en *utställningshall eller teater*. Då är utrymmet utformat så att det går att anpassa efter varierande arbetsformer, aktiviteter, antal deltagare och grupper som vistas i utrymmet.

Pedersen (2000) (refererad i Björklid, 2005, s. 57) exemplifierar några visioner för en skolmiljö som möjliggör goda lärandemöjligheter och bidrar till en sund och säker arbetsmiljö på grund av ett aktivt samspel mellan arkitektur och pedagogik. Det första kallar han för *Lokalområdets kunskapsmiljö*. Här finns fler brukare än barn och unga. Det är ett lokalt centrum för lärande. Det andra heter *Fysisk flexibilitet*. Det finns rum för rörelse, rum för sociala aktiviteter, rum för kulturella aktiviteter, funktionella och aktiva rum samt interaktiva och virtuella rum. Det fjärde nämner han som *Pedagogiska servicefunktioner*. Ett center med ansvar för utveckling, stöd för lärandeprocesser och projektarbete, informations- och kunskapscenter för pedagogisk utveckling, IT-center, mediatek och bibliotek, vägledning och rådgivning. Det sista kallar han för *Skolan utanför skolan – skolan som lärandehelhet*. Det är ett samlat lokalsamhälle som är ett gemensamt lärande rum – ”från kommunskola till skolkommun”.

Skolbyggnadernas betydelse har förändrats mycket sedan 1800-talet, skriver Alerby, Bengtsson, Bjurström, Hörnqvist och Kroksmark (2006, s. 8). De menar att på grund av att pedagogiska krav, arbetssätt och mål har ändrats mycket under denna tid beaktas det också på ett annat sätt vid planering av skolbyggnader idag. Byggnader som betraktades pedagogiskt ändamålsenliga för 150 år sedan skulle knappast ses som pedagogiskt ändamålsenliga idag. Trots detta kan äldre arkitektoniska drag genomsyra än idag i renoverade skolor. Olika utrymmen som inte gått att bygga om kan orsaka hinder för pedagogisk utövande. Lingonblad (2017) skriver att det finns en orsak till att skolbyggnader idag inte ser lika ut som förut. Bland annat långa korridorer skulle planeras med omsorg för att forskning har visat att de kan orsaka mobbning. Friendsrapporten (2017) Folkhälsans undersökning om kränkningar och mobbning som utfördes på 43 337 barn i årskurserna f–9 visar att skolans otryggaste platser är toaletter, omklädningsrum och korridorer.

3.4 En hälsosam klassrumsmiljö

I arbetarskyddslagen beskrivs vilka rättigheter och rekommendationer som angår alla finländare för att uppnå en trivsamt arbetsmiljö. Det står att dessa regler och bestämmelser finns till för att hälsosamma, säkra och ändamålsenliga utrymmen gynnar ett effektivt arbete samt förebygger olyckor och sjukdomar. Det nämns att arbetsplatsens utrymmen måste vara säkra i konstruktion och material. Utrymmena måste också ha tillräcklig belysning och lämplig rumstemperatur som krävs för det arbete som utförs där. Ventilationen ska vara tillräckligt effektiv och inomhusluften måste vara hälsosam (Työsuojelu.fi [u.å.]) Varken personal eller elever gynnas

av en arbetsmiljö där något av dessa ovannämnda faktorer brister. Läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014, s. 28) uppmärksammar att skolmiljön ska vara hälsosam att vistas i; utrymmena ska utvecklas, utformas, planeras och användas så att de är ekologiska, ergonomiska, estetiska och tillgängliga, trivsamma, ljusa, välordnade och rena. De akustiska förhållandena ska även vara goda och inomhusluften av god kvalitet.

Institutionen för hälsa och välfärd (THL) bedriver forskning och utveckling för befolkningens hälsa och välfärd. I deras senaste forskning (2016) om skolor och dålig inomhusluft framkommer det att dålig inomhusluft försämrar inlärningsresultat hos elever och ökar frånvaro i skolan. I skolor som hade fungerande ventilation hade eleverna cirka fyra procent högre lösningsprocent på matematikuppgifter än i skolor där ventilationen inte överensstämde med kraven. Enligt social- och hälsovårdsministeriets förordning borde ventilationen vara minst 6 liter luft i sekunden per elev. I resultaten framkommer också att för hög temperatur i klassrum kan påverka inlärningsresultat. Elever som inte upplevde att temperaturen i klassrummet var för hög löste cirka 4 procent fler matematikuppgifter än elever som ansåg att det var för hög temperatur. Elever kunde ha mycket frånvaro på grund av luftvägsinfektioner, huvudvärk och koncentrationssvårigheter.

Förutom kvalitet på inomhusluft och dylikt finns det även andra hälsoaspekter man kan beakta i klassrummet för att främja en god lärmiljö för elever. Aminian och Hinckson (2015) tar upp betydelsen av möjligheter för rörlighet i klassrummet, eftersom det minskar risken för övervikt hos barn. De undersökte också ifall koncentrationsförmågan och tålmodet kunde öka och ifall hyperaktivitet och fysiska smärtor hos elever kunde minska på grund av möjligheter till rörlighet och fysisk aktivitet i klassrummet. I resultaten fanns det inga större effekter på minskad hyperaktivitet eller fysiska smärtor men det som hade mest betydelse, för exempelvis koncentrationen, var när eleverna fick arbeta vid ståbord istället för att arbeta vid pulpeter.

3.5 Sammanfattning

I teorikapitlet kan man identifiera en hel del bidragande faktorer för hur en fysisk miljö i ett klassrum kan påverka elevers välbefinnande och lärande i skolan. Det går också att urskilja varierande faktorer över hur en fysisk miljö i ett klassrum torde se ut för att uppnå dessa faktorer och hur läraren kan utforma detta klassrum.

I kapitlet redovisas olika fysiska arrangemang som på något vis haft en känslomässig betydelse för eleverna. Det nämns om hur trygghet eller elevernas olika behov går att beakta när läraren utformar ett klassrum. Det framkommer också annorlunda klassrum som blivit utsmyckade eller organiserade utanför traditionella ramar för hur ett klassrum kan se ut. Dessa speciella eller annorlunda klassrum kan ha scener för utövande av drama eller tillgång till ett café och lekotek. Klassrummens annorlunda och inspirerande miljöer kan ha en positiv effekt på elevernas inläring när de arbetar i dem. Det står också om hela skolor som haft som huvudsakligt mål, när de har planerats, att utforma skolmiljön och klassrum så att de har en positiv effekt på ett pedagogiskt utövande både för elever och för lärare. Även en del hälsoaspekter kan beaktas som en del av den fysiska miljön i klassrummet. Aspekter som luftkvalitet, ergonomiska möjligheter, tillräcklig belysning, säkra fysiska arrangemang, renlighet, hygien och möjlighet till rörelse kan ha en inverkan på elevers hälsa och effektivitet i dagligt skolarbete. I kapitlet framkommer även att genom att tänka på praktiska arrangemang som placering av möbler som katedern, elevernas pulpeter, färg på väggarna o.s.v. kan läraren skapa mer motivation, arbetsro och inspirera eleverna till skolarbete.

En pedagogisk arkitektur och dess effekter nämns i ett av avsnitten, och det kan således redan i planeringsfasen ha en väsentlig roll för det pedagogiska utövandet. Avsnittet handlar om arkitekterna, och hur de tar hänsyn till den pedagogiska meningen med utformningen av skolmiljön. Möjligheterna kan bli större att lyckas med framställningen av en betydelsefull fysisk lärmiljö för eleverna när det beaktas redan i planeringsfasen av skolbyggnader och klassrum. I olika delar av världen, som i norra Italien, involverar arkitekterna också läraren med i planeringen av skolutrymmen. Arkitekterna vill höra lärarnas pedagogiska synpunkter om vad som kan vara bra för eleverna med tanke på fysiska arrangemang i skolan. Selander däremot, tar upp hur det skulle vara viktigt att involvera både elever och lärare i planeringsprocessen.

Det finns alltså en hel del som läraren kan göra för att skapa en god klassrumsutformning. För att det ska vara möjligt är det viktigt att läraren har kunskap, intresse och medvetenhet i frågan om att utforma ett klassrum.

4 Metod och genomförande

I kapitlet presenteras forskningsansats, den metod som användes för att utföra undersökningen och val av informanter. Följaktligen beskrivs undersökningens genomförande, studiens trovärdighet, tillförlitlighet och etik.

4.1 Fenomenografi som forskningsansats

Larsson (2005, s. 17) beskriver att en kvalitativ metod i ett forskningsarbete har grunden i hur man kan karaktärisera något och gestalta något. En kvalitativ metod handlar om systematiserad kunskap om vilken metod som blivit använd för att utforma egenskaper hos något. Denna avhandling är av fenomenografisk karaktär eftersom syftet är att undersöka lärarnas upplevelser av att utforma klassrum. Patel och Davidson (2012, s. 32–33) skriver att fenomenografi fokuserar på att studera uppfattningar om olika fenomen i omvärlden. Specifikt hur olika fenomen i omvärlden uppfattas av olika människor. De menar att uppfatta något innebär att ge en mening för människan och det är en grundläggande metod för att gestalta omvärlden. De observationerna och därav följande tolkningar definierar hur hen handlar och resonerar. De intervjuade beskriver sina uppfattningar av ett fenomen ur sin egen synvinkel. Jag har strävat efter att genom kvalitativa intervjufrågor förstå och förmedla informanternas egen uppfattning om betydelsen av att utforma ett klassrum.

Alexandersson (2007, s. 111) undersöker ifall fenomenografi verkligen kan återge den uppfattade verkligheten. Han menar att det kan vara betydande att urskilja vad något är och vad något uppfattas vara. Egentligen är det som han menar att fenomenografi är det som visar sig för våra sinnen. I denna avhandling fanns det av både och, eftersom denna studie vill undersöka fysiska faktorer, alltså materiella saker och dess betydelse i olika pedagogiska sammanhang ur en mer abstrakt synvinkel. Då representerar egentligen ”tingen” eller de fysiska faktorerna: vad något är och abstrakta bakomliggande faktorer: vad något uppskattas vara. Alexandersson (2007, s. 117) diskuterar också att när en studie handlar om att förstå relationen mellan omvärlden och människan är relationen dynamisk. Hon menar att relationen är föränderlig för att sammanhang och situation förändras. Då kan en persons uppfattningar av ett objekt eller en företeelse förändras med tiden. I intervjuerna för denna studie framkommer en del om hur informanternas uppfattningar och vidare engagemang för en utformning av klassrum förändrats

med tiden. En av informanterna beskriver t.ex. att hennes engagemang för ämnet fick en start när hon hade samlat på sig mer arbetserfarenhet och hade mer tid för det.

Patel och Davidson (2012, s. 32–33) menar att när forskaren har transkriberat intervjuerna så sker den fenomenografiska analysen av svaren i fyra steg: *1. Forskaren bekantar sig med insamlad data och försöker skapa en helhetsbild. 2. Forskaren söker efter likheter och skillnader. 3. Forskaren bildar kategorier eller med andra ord "beskrivningskategorier" för uppfattningar. 4. Forskaren granskar underliggande struktur i hens kategoriseringssystem och sorterar innehållet så att mönster blir tydliga.* Fas 4 utgör resultatet av analysen. Fas 1 i denna studie utgjorde en helhetsbild av svaren i form av en narrativ berättelse eller en så kallad samling av informanternas svar som formades till en narrativ berättelse. I studien bildades sedan tre kategorier eller "beskrivningskategorier" i form av tre underrubriker: bakgrund, motiv för utformning av klassrummet och metoder för utformning av klassrummet. Slutligen analyserades svaren (fas 3) genom en jämförande sammanfattning av likheter och skillnader i informanternas svar. Till slut (fas 4) diskuteras resultaten. Diskussionen fungerar som en sortering av svaren så att de mest framkommande faktorerna eller mönstren i studien blir tydligare.

4.2 Intervju som datainsamlingsmetod

Meningen med en kvalitativ intervju är att försöka förstå undersökningspersonens egna upplevelser och åsikter om olika fenomen i omvärlden. En forskningsintervju utgår från vardagliga samtal på så sätt att kunskap förmedlas i interaktionen mellan den som intervjuar och mellan den som blir intervjuad. Kunskapen förmedlas genom samtalet som har sin utgångspunkt i ett bestämt ämne. (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 17–18.) Kvale (1983), (refererad i Rennstam och Wästerfors, 2015, s. 28–29) menar också att intervjuerna kan ge en bredare bild av intervjupersonens livsvärld, det vill säga om hur hans erfarenheter, kontakter och aktiviteter påverkar hans handlingar. Intervjuerna kan få fram en klarhet för personens agerande så att det blir begripligt. Avhandlingen vill lyfta fram klasslärares egna upplevelser och erfarenheter om utformning av klassrum till en pedagogisk miljö, och därför valde jag intervju som datainsamlingsmetod.

Enligt Kvale och Brinkman (2014, s. 112–113) baseras en kvalitativ forskningsintervju på fyra osäkerhetsområden. De är informerat samtycke, konfidentialitet, konsekvenser och forskarens

roll. Dessa osäkerhetsområden fungerar inte endast som en etisk ram när intervjun planeras, utan även som etiska påminnelser om vad forskaren ska leta efter under själva intervjuarbetet. Under intervjuarbetet för denna avhandling beaktades alla dessa fyra osäkerhetsområden under eller innan intervjuprocessen. Informerat samtycke, konfidentialitet och konsekvenser informerades åt berörda personer när jag kontaktade skolor och ansvarande rektor. Detta resulterade i ett informerat samtycke.

Informerat samtycke handlar om att forskaren har meddelat intervjudeltagarna om det allmänna syftet med undersökningen. Forskaren informerar om hur undersökningen är uppbyggd och om eventuella risker samt fördelar med undersökningen. Deltagandet ska vara frivilligt, vilket innebär att en deltagare kan dra sig ur ifall hen vill. Konfidentialitet beaktades i denna studie bl.a. genom att deltagarna fick information om vem som kommer att få tillgång till intervjumaterialet. Detta gjordes för att skydda deltagarnas anonymitet. Sedan är det viktigt att forskaren kan bedöma möjliga konsekvenser som inte bara deltagarna, men också andra grupper som medverkar kan utsättas för under forskningsprocessen. Forskaren ska då överväga summan av potentiella fördelar och vikten av den kunskap som erhålls. Forskaren ska också beakta faktorer som möjliga risker för deltagarna innan forskaren slutligen gör ett beslut att genomföra studien.

Forskarens roll berör forskarens egen roll i forskningen, d.v.s. forskarens integritet. Forskarens roll syns som ett ansvarsfullt forskningsbeteende t.ex. när hen fattar etiska beslut under forskningsprocessen. I stora drag är det forskarens empati, moraliska integritet, känslighet för och engagemang i moraliska frågor som är av betydelse. I intervjun genomsyras forskarens integritet för att det är genom forskaren själv som kunskapen tas emot. (Kvale & Brinkman 2014, s. 107–111.) Jag intog ett professionellt förhållningssätt och genomförande för att lyckas med min forskarroll. Jag försökte att inte påverka informanternas svar genom att lyssna till deras svar och kommentera med kommentarer som hmm... eller okej. Ibland ställde jag följdfrågor eller förtydligade frågorna med hjälp av insamlad teori för att själv få mer förståelse för informantens svar, men även för att förtydliga för informanten själv vid oklarheter. Bl.a. Dalen (2011) diskuterar om hur det kan vara bra att forskarens egna synpunkter hålls utanför när man utför en intervju. Förmågan att lyssna på informanten kan vara viktigare.

Denscombe (2016, s. 279–280, 384–385) och Kvale (1997, s. 147) rekommenderar att intervjuaren dokumenterar intervjun genom att spela in intervjun. När man spelar in en intervju

kan transkriberingen av intervjun fortskrida smidigare. Det beror på att intervjuaren får en fullständig dokumentation av intervjun och att intervjuaren fullständigt kan koncentrera sig på det som förmedlas i intervjun utan extra distraktioner. Jag använde mig av en inspelningsapp på telefonen under intervjuerna. Applikationen tog inte mycket diskutrymme på telefonen vilket gjorde att alla intervjuer hade plats. Tekniken testades även innan intervjuandet så att jag kunde känna mig säkrare på att det skulle vara ett fungerande inspelningssystem. Jag behövde inte heller stanna upp under intervjuerna på grund av tekniska problem utan kunde koncentrera mig och vara fullt närvarande vid intervjutillfällena.

4.3 Val av informanter

När man väljer informanter för en intervju är det väsentligt att på förhand ha uppställda kriterier för valet av informanterna. Dessa kriterier ska utgå från undersökningens syfte. (Atkins & Wallace, 2012, s. 86–87; Lankshear & Knobel, 2004, s. 209.) I undersökningen strävade jag efter att hitta cirka fyra lärare som hade ett genuint intresse för att påverka utformningen av ett klassrum. Bakgrunden till det är att ifall en lärare har ett genuint intresse i frågan kan hen faktiskt ha reflekterat över sina motiv för utformningen av ett klassrum och ha utarbetat en hållning i frågan. Alla informanter förväntades också undervisa i ett klassrum för årskurs 1–6 eftersom studien är inriktad på en fysisk miljö i ett lågstadielklassrum. För att hitta dessa informanter tog jag kontakt med cirka tio rektorer som jobbade i svenska skolor i Österbotten. Jag förklarade vad min studie handlade om, vilka informanter som var bäst lämpade för att delta i min intervju och bad om att få skicka ett informationsbrev till dem. De flesta rektorer svarade att de skulle ställa frågan om intresse i kollegiet och ifall det fanns någon skulle hen kontakta mig via e-post. En informant fann jag under ett tillfälle på en skola och frågade henne personligen ifall hon ville ställa upp och det ville hon. Det tog alltså inte länge innan jag fann tre frivilliga som ville ställa upp. När personerna väl kontaktade mig bestämde vi en tid för ett sammanträffande. Starrin och Svensson (1996, s. 57) skriver att man borde eftersträva att skapa likartade intervjuförhållanden för alla informanter i en kvalitativ studie. Alla informanter i denna studie intervjuades i det egna klassrummet.

När informanterna väljs kan man utgå från två tillvägagångssätt: sannolikhetsurval och icke-sannolikhetsurval. Icke-sannolikhetsurval används i de fall när forskaren vill ha bestämmanderätt över urvalsprocessen och anser att ett sannolikhetsurval inte är relevant. Sannolikhetsurval används främst vid kvantitativa undersökningar, och icke-sannolikhetsurval används oftast vid

kvalitativa undersökningar. (Denscombe, 2016, s. 64–65.) I denna undersökning används icke-sannolikhetsurval, eftersom jag hade en viss bestämmanderätt över valet av informanter och för att det är en kvalitativ studie. Studien fokuserar också på en företeelse som jag är intresserad av.

4.4 Undersökningens genomförande och analys av data

Förberedande arbete innan genomförandet av en intervju kan vara av betydelse för att en intervjustudie ska bli lyckad (Dalen, 2011.) Dalen skriver att en eller flera provintervjuer kan behöva göras för att prova frågornas utformning innan det verkliga genomförandet. Utgående från forskningsfrågorna gjorde jag en intervjumanual. Två provintervjuer genomfördes utgående från manualen. Vid båda intervjutillfällena noterade jag sådant som var mina styrkor och svagheter som intervjuare och fick bekräftelse på att tekniken och frågorna var fungerande.

Intervjutillfällena, med andra ord datum, plats och klockslag bestämdes tillsammans med informanterna. Intervjun tog plats i informanternas egna klassrum, men informanterna tog mig också utanför klassrummet för att visa faktorer i skolans miljö andra utrymmen som jag ansåg vara väsentliga för intervjun. Intervjun genomfördes i informantens eget klassrum för att informanten skulle ha syn över det egna klassrummet under intervjun för att kunna besvara frågorna bättre. Tjora (2012, s. 93) menar att en informant kan känna sig bekvämast på sin egen arbetsplats och att platsen kan bidra till studien om intervjun är anknuten till arbetet. Det gjorde också att jag hade möjlighet att fråga om specifika faktorer i klassrummet som verkade intressanta eller ändamålsenliga för undersökningen. Vistelsen i klassrummet gjorde att jag kunde ställa mer spontana frågor och det fanns möjlighet för friare diskussion om något i klassrummet. Tjora (2012, s. 81) tar upp betydelsen av att skapa en avslappnad stämning vid intervjuandet. Fri diskussion och ordentligt med tid kan bidra till det. Man skapar en situation för ett relativt fritt samtal kring några specifika teman där forskaren försöker få informanten att reflektera över egna erfarenheter. Intervjuerna tog cirka 45–60 minuter och ägde rum under hösten 2017.

Innan intervjuerna diskuterade vi mer avslappnat om informantens bakgrund. Tjora (2012, s. 83) nämner att en avslappnad inledande diskussion kan bidra till att informanten slappnar av. Dessutom påminde jag informanterna om deras anonymitet, frågade ifall det var tillåtet att

intervjuerna bandades och påminde dem om vem som skulle ha tillgång till materialet. Jag frågade också om tillåtelse att ta fotografier av klassrummet och andra speciella fysiska utrymmen eller element som kunde vara intressanta för undersökningen. Tjora (2012, s. 157) skriver om anonymisering i en studie. Han säger bl.a. att det är viktigt att vara övertygad som forskare om att informanterna känner sig trygga med det som publiceras i en studie. Det kan forskaren göra genom att låta informanten själv kontrollera det innehåll som berör informanten och kommer med i studien. Tjora (2012 s. 106) menar även att man måste fråga en informant om tillåtelse att banta ett samtal och informera om hur det som spelas in och kommer att användas.

Bogdan och Biklen (2007) (refererad i Fejes och Tjornberg 2009, s. 32) skriver att en kvalitativ dataanalys i forskning kännetecknas av en process där forskaren systematiskt undersöker och sorterar sitt insamlade datamaterial. Analys av data gjordes alltid efter varje avslutad enskild intervju. Detta gjorde jag för att mitt intresse var som högst genast efter en avslutad intervju. Glaser (1978) (refererad i fejes och Thornberg, 2009, s. 41) säger att en forskare alltid borde fråga sig själv: vad är det som händer här? Han menar att det är bra att vara genuint intresserad av vad som faktiskt händer under intervjun och uppmärksam av de inblandade informanternas *main concern*. Main concern betyder aktörernas huvudsakliga fråga, huvudbry eller problem.

Intervjumaterialet blev transkriberat i form av en narrativ berättelse. Intervjumaterialet sorterades efter relevans under tre underrubriker: bakgrund, om klassrummet och faktorer i klassrummet. Kvale och Brinkmann (2014, s. 339) skriver att i ett narrativt bearbetningssätt av intervjusvar kan intervjuaren systematiskt föreställa sig sin forskning som en historia från början till slut. Historien blir som en spontan berättelse av informanternas kommentarer. I berättelsen kom det också med en del av informanternas egna kommentarer i form av citat. Tjora (2012, s. 155) menar att det är vanligt att använda sig av informanternas egna kommentarer i form av citat i kvalitativ forskning. På grund av informanternas egna kommentarer får läsaren en genuinare inblick i empirin än om hen bara läser forskarens tolkning. Citaten ska också lyfta fram de intressantare och mer nyanserade kommentarerna som informanterna sagt under intervjun. Kvale och Brinkmann (2014, s. 264) tar upp att ifall man ger lite mer tid och uppmärksamhet åt specifika språkliga drag vid en intervjuanalys så kan man hitta rikare mening ur uttalandena. Nyanserna kan ha betydelse för tolkning av yttrande och vidare för resultat. Efter den narrativa berättelsen redovisas det för en sammanfattande

jämförelse av de tre berättelserna. Jämförelsen beskriver olikheter och likheter som går att urskilja i berättelserna.

4.5 Tillförlitlighet, trovärdighet och etik

Thornberg och Fejes (2015, s. 218–219) skriver om användningen av begreppet validitet (trovärdighet) i kvalitativ forskning. Validitet beskriver kvaliteten av den forskning man utnyttjat i en annan forskning och ifall forskningen verkligen undersöker det som det är ämnat för att undersöka. Reliabilitet (tillförlitlighet) däremot beskriver konsistens och tillförlitlighet i undersökningens resultat. (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 295.) Jag valde att använda mig av begreppen trovärdighet och tillförlitlighet eftersom det anses vara mer förståeligt ur ett vardagligt perspektiv. (Kvale & Brinkmann 2014, s. 295.) Slutligen reflekterar jag ännu över den etiska processen i studien. Etik i ett forskningsarbete handlar i stort sett om fyra etiska riktlinjer och de är: informerat samtycke, konfidentialitet, konsekvenser och forskarens roll. (Kvale och Brinkmann, s. 105.)

Tjora (2012, s. 119) nämner att det kan vara viktigt att vara noggrann vid val av informanter. Han menar att det kan vara väsentligt att fråga varför informanter vill delta i en studie. Ibland kan en informant anmäla ett intresse för en studie av andra skäl än det som skulle vara betydande för studien. Ett felaktigt intresse för forskningen kan påverka studiens tillförlitlighet. I denna studie försökte jag verkligen hitta informanter som hade ett genuint intresse för utformning av klassrum. Två av informanterna hade ett genuint intresse, medan en av informanterna nämnde i början av intervjun att hen ställde upp mest för att vara till hjälp. Detta kan ha påverkat tillförlitligheten i studien till en viss del. Jag bestämde mig ändå för att slutföra intervjun och se vad jag fick ut av svaren. Jag upplevde att svaren ändå blev meningsfulla för studien och besvarade till den grad att de kunde vara till nytta i studien. Tjora (2012, s. 113) menar nämligen, att när en studie vill få fram människors erfarenheter av sin närmiljö så kan man rekrytera nästan vem som helst på grund att det är något som de flesta kan kommentera. Enligt Trost (2010, s. 143–144) kan det också vara bra att begränsa sig till endast ett fåtal intervjuer. Ofta kan nämligen, ett fåtal intervjuer vara av större värde än flera mindre omfattande intervjuer.

Förutom att tillförlitlighet och metoden inverkar i en kvalitativ forskning kan även forskarens kompetens genomsyra i forskningen. Med andra ord har forskarens metodologiska kunnighet

betydelse för hur bra en kvalitativ forskning kan bli. Förutom att en skicklig intervjuare kan använda sig av intervjutekniker har hen också ett bra situerat omdöme vid intervjutillfället. (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 207–208.) Det är första gången jag genomför en kvalitativ forskning, så bristen på erfarenhet att genomföra en kvalitativ undersökning kan ha påverkat tillförlitligheten i studien. Däremot har jag ”ett öga för” att läsa av intervjuaren eller omgivande omständigheter och därmed förmågan att ställa spontana frågor samt anpassa intervjufrågorna efter den intervjuade. Detta kan ha bidragit positivt på genomförandet av studien och därmed tillförlitligheten av den. Spontana frågor blev också ställda ifall jag upplevde att följdfrågan kunde bidra med mer tydlighet, intressanta synpunkter eller kunskap till studien. Kvale och Brinkmann (2014, s. 122–123) refererar Gubrium och Holstein (2012): ”Föreställningen att var och en av oss har ett vanligt jag, med förmåga att reflektera över sin erfarenhet, beskriva den och förmedla åsikter om den och om sin omgivande värld, skapade en ny subjektivitet värd att förmedla.”

Enligt Patel och Davidson (2011) kan det också vara bra att förbereda en intervjumanual och ställa samma frågor åt alla informanter för att höja tillförlitligheten i en studie. I denna studie utgjordes en intervjumanual. Frågorna i intervjumanualen blev ställda till alla informanter. Trovärdigheten handlar om sanningen eller giltigheten av en studie. Trovärdighet mäter i studien det som det är ämnat att mäta. En giltig slutsats i en studie är välgrundad, hållbar, vägande och övertygande. Trovärdigheten bör beaktas under hela forskningsprocessen. Till forskningsprocessen hör för det första metoden som blivit använd i undersökningen. I denna undersökning användes intervju som metod för att besvara forskningsfrågorna. Intervju lämpade sig för denna undersökning eftersom den är kvalitativ i sin natur. Annat som ska beaktas är ifall forskningsfrågorna är sammankopplade med teorin. För studien fann jag väl med och varierande litteratur och artiklar för att få svar på forskningsfrågorna. Trovärdigheten ska också beaktas i planeringen, i utskriften, i analysen, under valideringen av undersökningen och slutligen vid rapporteringen. När alla moment kontrolleras och ifrågasätts av forskaren höjs trovärdigheten av studien. (Brinkmann och Kvale, 2014, s. 296–297.) Forskningsfrågorna i denna undersökning blev besvarade och därför vågar jag påstå att trovärdigheten är hög.

Förutom tillförlitlighet och trovärdighet i en studie ska forskaren också beakta etiska krav i sitt arbete. Den etiska delen av intervjustudien handlar inte endast om att skydda den intervjuades anonymitet, utan först och främst handlar det om att den intervjuade inte ska komma till skada.

Mycket av etiska frågor borde beaktas i presentationsfasen av det insamlade materialet, men även genomförandet kräver noggrannhet och beaktande av etiska aspekter. (Tjora 2012, s. 123–124.) Innan genomförandet av denna studie fick alla inblandade grundlig information i form av ett informationsbrev och kännedom om vem som skulle ta del av materialet. Också övrig information om hur deras anonymitet skulle skyddas blev given. Deltagandet i studien var frivilligt. Innan intervjun tog plats blev informanterna än en gång påmind om spelreglerna och blev tillfrågade en gång till om tillåtelse av publicering av privata element och påmind om inbandningsmetoden. Under intervjuandets gång kom inga personliga eller känsliga frågor upp gällande informanten. Tjora (2012, s. 124) tar upp att en del av etiskt beteende är en empatiförmåga och försiktighet när det kommer upp känsliga frågor under intervjuprocessen. Däremot kunde frågorna vara av känslig natur angående eleverna. Deras anonymitet har ändå skyddats under hela undersökningsprocessen.

5 Resultatredovisning

I kapitlet presenteras undersökningens resultat. Resultatredovisningen är uppdelad i två delar. I den första delen (5.1) ges en utförlig beskrivning av tre lärares upplevelser av att utforma ett klassrum. I den andra delen (5.2 och 5.3) redovisas resultatet för de tre forskningsfrågor som formulerats för denna avhandling. Forskningsfrågorna besvaras utifrån lärarnas beskrivningar och frågorna är presenterade som två rubriker: "Lärares analys av och visioner för utformning av klassrum" och "hur kan en klassrumsutformning påverka eleven."

5.1 Lärares berättelser om utformning av klassrum

I detta avsnitt beskrivs hur tre finländska lärare upplever och motiverar utformning av klassrum för lågstadielever. Berättelsen är uppbyggd som en narrativ berättelse med tre huvudrubriker per lärare: *Bakgrund, motiv för utformning av klassrummet och metoder för utformning av klassrummet*. Bakgrunden tar först upp allmän information om läraren. Motiv för utformning av klassrummet redogör för lärares motiv ur ett bredare perspektiv när det handlar om utformning av klassrum, medan metoder för utformning av klassrummet beskriver lärares erfarenheter av mer specifika element i ett klassrum. Lärarna har givits fiktiva namn och fotografier på nämnvärda faktorer i klassrummet eller utanför finns med i texten. En del av fotografierna är suddiga med avsikt för att skydda elevers eller lärares konfidentialitet. Lärarnas egna kommentarer är kursiverade i texten. Lärarnas kommentarer är också skrivna i talspråk på det sätt som lärarna ursprungligen har uttryckt sig, eftersom det ska ge mer trovärdighet och nyans i texten.

Malin

Bakgrund

Jag väljer att kalla informant 1 för Malin. Malin berättar att hon vill skapa ett klassrum där eleverna kan röra på sig så mycket som möjligt och att hon vill bryta normerna för hur en utformning kan se ut i ett traditionellt klassrum. Malin undervisar i ett litet klassrum.

Malin jobbar i en stadsortsskola som har cirka 166 elever. Hon är utbildad till klasslärare och hennes biämnen är historia och flerspråkighet. Hon har jobbat i tolv år som lärare. Hon har

redan arbetat fyra år i denna skola, men endast undervisat tre månader i sitt nuvarande klassrum. Hon har för tillfället en årskurs 1 med 18 elever. Ibland undervisar hon även samtliga integrerade elever och då stiger elevantalet till 20. Hon beskriver sin grupp som en livlig grupp med fler flickor än pojkar. Det finns också en del elever med specialbehov, vilket gör att hon differentierar undervisningen på olika vis dagligen.

Malins klassrum.

Malins motiv för utformning av klassrum

Malin konstaterar att hennes intresse för klassrummets utformning fick sin början när hon hunnit få mer arbetserfarenhet. *I början av karriären är det så mycket fokus på annat, medan längs med karriären får man mer tid att fokusera och göra insatser på det man är intresserad av.* Under årens lopp har hon också noterat hur dagens it-teknik och en stressig vardag i hemmet inverkar negativt på barn och unga. Det märker hon på att en elev inte klarar av att sitta stilla längre stunder. Om hon tänker tillbaka på sin egen tid var det annorlunda. *Vi satt stilla som ljus nästan varje lektion. Det var katederundervisning och vi fick en halv bok att läsa till ett prov, det var ju ingenting! Idag skulle det vara en katastrof om läraren ens skulle tänka den tanken ... att det här att sitta stilla är vi ju inte egentligen utformade för.* Hon vill bryta de traditionella normerna i undervisningen bl.a. genom att via utformningen av klassrum skapa möjlighet till mer rörlighet. *De här små är ju "born to move."* Det gör hon bl.a. genom att tänka på

övergången från ett arbetsmoment till ett annat. Då förflyttar sig eleverna från en plats till en annan. *Vissa moment gör du på din egen plats, andra någon annanstans också utanför klassrummet. När eleven får gå runt lite piggnar eleven till, liksom.* När hon har diktamen med äldre elever brukar hon hänga upp texten på väggen och eleverna får stiga upp och gå och läsa vad det står där, skriva ner det och stiga upp igen ifall de inte minns vad det stod. Hon anser att detta tränar deras arbetsminne. Förutom att försöka skapa rörelse påpekar hon att hon ibland vill skärma av i undervisningen för dem som behöver det. Hon undervisar i ett mindre klassrum än tidigare och hon har ett rum bredvid till förfogande. Det extra rummet ger henne möjlighet att skärma av på olika sätt.

Hon har beaktat varierande lärsituationer genom utformningen av klassrum bl.a. genom att ha en ”mattsamling” i det andra rummet där hon tillsammans med eleverna gör det lite mysigt. Vid ”mattplatsen” finns det chans för friare diskussion och reflektion. När hon har mer lekfull undervisning har hon oftast ställt fram det material som behövs för undervisningen i fråga. Hon har lagt märke till att eleverna uppskattar pyssel och att laborera då ser hon till att skapa utrymme och möjlighet till det. *Eleverna är väldigt konstnärliga av sig i den här klassen. De tycker om att göra fina saker, t.ex. raketer som vi hängde upp på väggen och fantiserade att vi var rymdforskare, att när man börjar ettan så är man lite som små forskare ute i rymden ... då det är så mycket nytt hela tiden. De pysslar ofta, det byggs liksom upp en saga och berättelse kring det vi gör.* Överlag har hon varit tvungen att anpassa undervisningen en aning efter den fysiska utrustning som finns tillgänglig i klassrummet och i skolan. Det finns exempelvis ingen traditionell tavla, bara en liten tavla. Då har hon istället mer undervisning i form av laboreringar och pyssel som genomförs på golvet. Det är en bra it-teknikutrustning i klassrummet men ett uruselt nät, säger Malin. Då har hon ofta en plan B ifall nätet inte fungerar.

Om Malin skulle få utforma ett klassrum precis som hon önskade, utan begränsningar, skulle hon börja med att inte ha stolar överhuvudtaget. Däremot skulle hon nog ha bord men mer med syftet: ståbord för rörelsens skull. Hon skulle också vilja ha en liten scen för drama och många mattor på golvet. Mindre barn ligger gärna, menar Malin, och ber ofta om att få jobba på golvet istället för vid arbetsbordet. *Om en elev jobbar bättre på golvet så ska den få jobba på golvet. För barn är det naturligare så. Det är nog vi vuxna som i något skede har tyckt att det ska vara bord och stolar.* Hennes nuvarande klassrum är hon helt nöjd med men om hon skulle göra ändringar där skulle hon flytta mer arbetsbord in i det andra rummet och försöka indela grupperna så att de jobbar mer i två rum än vad de i nuläget gör. Hon menar att detta skulle

underlätta när hon ger instruktioner, det blir effektivare. Lite mer utrymme i klassrummet skulle inte heller skada, men hon vill inte känna att utrymmet begränsar henne. *Fast ja skulle jobba i en skrubbe så vill jag göra det bästa av det.* Malin upplever inte heller att skolan har begränsat hennes möjligheter att utforma klassrummet. Hon sade redan från början att nu får hon en årskurs 1 och nu vill hon inte ha pulpeter eftersom eleverna inte är vana att ha pulpeter i förskolan. Hennes kollegor och rektor har varit medgörliga, öppensinnade och förstående när hon bett om det. *Det var nästan mer traumatiskt för föräldrarna att eleverna inte fick pulpeter, men sen sa jag på föräldramöte att tänk er 18 pulpetlock som smäller upp och ner x antal gånger per dag. Då var de som att jaa just jaa, det finns nog nackdelar med dem också.*

Nå, vi har ju elever som är måna om det där egna, säger Malin, när jag frågar ifall en utformning i ett klassrum kan ha en känslomässig betydelse för eleven. Med det menar hon att vissa elever kan känna sig oroliga om de inte har en egen plats i klassrummet som de vet att är bara ens egen. Hon tar också hänsyn till elever med specialbehov eller elever som annars bara behöver lugn och ro. Hon ser till att de har en lugnare plats att sitta vid när det behövs. Någon kanske behöver ha dörren inom synhåll eller någon klarar inte av att ha någon bakom sig på grund av att de känner sig otrygga, säger Malin. *Man måste ha lite "spelöga" med eleverna, läsa av dem, när man differentierar i klassrummet.* Hon nämner också "mattplatsen" som en viktig plats att dela med sig av känslor vid. När Malin vill skapa kontakt med eleven föredrar hon att den typiska auktoritära lärarrollen inte ska ta över. Med det menar Malin att man kan ha en auktoritär utstrålning men med gester och ord visa att man är en trygg vuxen. *Jag är här för din skull, du är inte här för mig.* Det visar hon bl.a. genom fysisk närhet; hon går ner på samma nivå som eleven t.ex. med hjälp av sadelstolen som hon smidigt förflyttar sig med i klassen.

Soffan i det andra rummet.

”Mattplatsen” i det andra rummet.

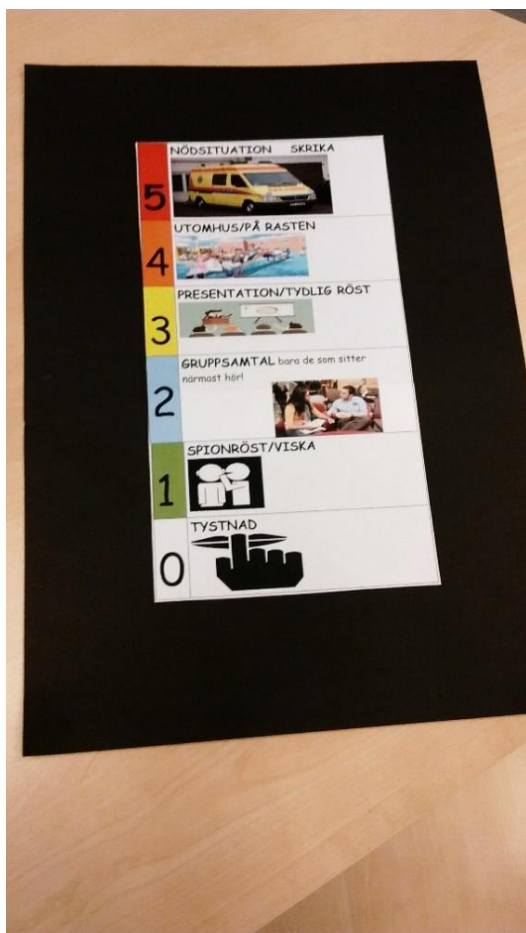
Malins metoder för utformning av klassrum

Malin har skaffat arbetsbord till klassrummet istället för vanliga pulpeter. Det upplever hon att hindrar onödigt ljud från pulpetlock. Eleven måste också röra på sig för att hämta sina läromedel från en egen förvaringslåda istället. Det här systemet av förvaring bryter mot den traditionella organiseringen av undervisningen där alla elever har pulpet. *När jag väl testade ta in en normal pulpet som en extra plats för den som behöver, så blev det jättepopulärt och spännande att sitta där. Lyfta och stänga pulpetlocket 95 tusen gånger fast den var tom den där pulpeten.* Malin kommenterar vad hon tänker om sittordning. Hon byter inte sittordning eller placering av arbetsbord i onödan. Det är inte värt det, anser hon, ifall ordningen fungerar. Ifall sittordningen är föränderlig vill hon att trygghetskänslan upprätthålls fast ordningen i klassrummet ändras. Med det menar hon att det är bra att eleven vet var hans plats är när hen kommer in i klassrummet, oberoende av förändringar. Eftersom klassrummet är litet har hon inte heller mycket möjlighet för varierande placeringar av pulpeter och vill därför hålla sig till fungerande lösningar i denna fråga.

Hon har sin kateder för tillfället där hon har den på grund av att it-tekniken finns där. *Jag vill inte bilda fällor av alla teknikladdar som finns.* Om hon fritt skulle få välja skulle hon helst inte ha någon kateder överhuvudtaget. Hon är orolig för att hon omedvetet hela tiden sitter vid

katedern istället för att vara tillgänglig för eleverna, vilket hon är när hon rör sig runt i hela klassrummet. Överlag upplever hon nog ändå att av praktiska skäl kan det vara bra med en kateder. När hon har en kateder håller hon bättre ordning och reda på sina egna saker. Mattan och soffan fungerar som en samlingsplats vid friare diskussioner och för att skapa en mysig varm stämning. Ibland använder hon dem också när hon ger instruktioner. Hon går gärna till biblioteket med eleverna istället för att vistas i klassrummet hela tiden. *Där finns soffor och sittkuddar att gömma sig under.* Matsalen är också bra som ett extra utrymme, eftersom alla kan vara där tillsammans och sitta runt samma bord. Hon går ofta dit med klassen eller några elever åt gången i olika undervisningssyften. Om man har elever som lär sig tillsammans med andra ger matsalen bra med möjligheter för det, anser hon. Då och då använder hon skolans korridorer för undervisning. Där finns det väl med bekvämligheter som elever tycker om t.ex. kuddar och tillräckligt med bord. Fritidslokalen används också flitigt ifall den är ledig.

Malin tycker om mysbelysning i klassrummet. Det kommer till användning när hon vill skapa stämning, speciellt vid mattan och soffan. I klassrummet behövs ljuset för arbete så där är det bra med mycket ljus. Luftkvaliteten skulle kunna vara bättre. Klassrummet är ett litet rum med stundvis mycket människor och då blir det sämre inomhusluft, vilket påverkar energinivån hos elever och lärare, säger Malin. Hon försöker vädra för att förebygga det. Ljud jobbar hon extra mycket med. Hon har nedsatt hörsel på ena örat och därför vill hon hålla ljudnivån på en rimlig nivå. Hon har varit väldigt tydlig från första början om när det är tillåtet med fri diskussion och när det inte är det. Eleverna vet på vilka platser och i vilka situationer det är tillåtet att tala ledigare och vid vilka tillfällen och platser de ska jobba tystare. Hon har gjort en ”regelbild” eller tavla som hon hängt upp på väggen angående ljudnivåer i klassrummet. Den visar på vilket sätt man får tala vid t.ex. grupparbeten. *Jag brukar visa nummer två med fingrarna då vet eleverna att det är regel för ljudnivå nummer två som gäller.* Annat som hon väljer att hålla synligt eller inom räckhåll är det undervisningsmaterial som är aktuellt för veckan, lektionen eller undervisningsämnet. Materialen är ofta pysselmaterial som används i läroämnena som slöjd och bildkonst. ”Ekorrtträdet” finns hela tiden tillgängligt. Det är en bild som eleverna har pysslat ihop och den finns upphängd på väggen. Den kan användas som julkalender eller för andra undervisningssyften. Hon vill också att det som eleverna jobbar med får synas och hängas upp på väggarna. Malin tycker att det är trevligt med fina saker på väggarna och runtomkring i klassrummet, men hon anser även att det måste finnas en balans med det, för att eleverna kan bli oroliga och distraherade av för mycket.

Bilden på ljudnivåer.

Ekorrtträdet.

Hennes övriga kommentarer i intervjun handlade om dagens it-teknik. Hon försöker hitta en balans i fråga om den it-teknik som erbjuds i dagens samhälle och i skolan. Hon vill inte att det ska bli för mycket av det. Hon är glad att hon under sin skoltid fått ta del av mer lek och dylikt utan it-teknik. För nu kan hon använda sig av både och. Hon är mer orolig för yngre lärare som inte nödvändigtvis kan både och. Yngre lärare kanske t.o.m. har en press på sig över allt de borde kunna inom it-tekniken. *Jag kan ju det! men är målet att ja ska sitta och se på en massa filmer utan att tänka på vad ger det och vad tar det? Då tycker jag att dramascenen ger mer åt eleverna än vad Ipaden gör.*

Åsa

Bakgrund

Informant 2 kallar jag för Åsa. Åsas främsta intresse ligger i att utforma ett klassrum där alla ska trivas, känna sig välkomna och trygga. Hon vill försöka skapa en god inre stämning i ett klassrum på olika vis. Åsa undervisar i ett mindre klassrum.

Åsa jobbar i en landsortsskola som har cirka 250 elever. Åsa har jobbat 24 år som lärare. Hon är utbildad till klasslärare och hennes biämnen är fysisk fostran, engelska och nybörjarundervisning. I hennes nuvarande klassrum har hon jobbat endast några månader men med hennes nuvarande elever, årskurs 3, har hon varit med i över två läsår. Det är en ovanligt lugn klass, beskriver hon. Hon har 15 elever, varav 9 elever är pojkar och 6 elever är flickor. *De är så pass lugna att jag hamnar och säga till att nu ska vi öva på grupparbete, det är ovanligt. Nu är ni en grupp och man kan inte jobba om man inte pratar med varandra. Det har börjat fungera eftersom eleverna själva har börjat fråga ifall de får jobba i par. 9 gånger av 10 säger jag: ja förstås!* Det finns också en del elever med specialbehov i klassen. En elev är hyperaktiv och samtliga elever har kognitiva svårigheter.

Åsas klassrum.

Åsas motiv för utformning av klassrum

En orsak till Åsas intresse för klassrummets utformning är att skapa möjligheter för grupp- och pararbeten. Hon försöker arrangera den fysiska utrustningen i klassrummet så att det möjliggör arbete i grupper. Hon menar att den nya läroplanen också beskriver samarbete som en viktig del av undervisningen. Eftersom hennes elever är så lugna och tysta behöver de öva på sina sociala färdigheter, och därför vill hon ha mycket grupp- och pararbeten. Hon nämner att lärare i deras skola också har bra möjligheter för att ordna samarbete i klassen på grund av nya fysiska lokaler och tillbehör i deras skola. Det finns t.ex. dörrar i klassrummen som leder in till parallellklasserna. Det är behändigt med tanke på kommunikationen med kollegorna. *Man kan alltså bara gå in till den andres klassrum vid behov.* Förutom undervisning med grupp- och pararbeten försöker hon också skapa en trevlig och varm stämning i klassrummet genom arrangemang i klassrummets fysiska miljö. *Det är jätteviktigt att skapa en trevlig miljö i klassrummet då har jag t.ex. tagit in lite egna växter och blommor hit. Det har jag även ett stort intresse för.*

När vi diskuterar begränsningar i klassrummets fysiska miljö nämner hon ofta storleken på klassrummet. Det är aningen begränsat med utformningsmöjligheter på grund av att de har det minsta klassrummet i skolan. Klassrummet är ursprungligen ett grupprum. Åsa skulle gärna också ha en soffa i klassrummet men hon säger att skolan inte tillåter det på grund av brandsäkerheten. Hon kan därför inte heller ha mattor på golvet och dylikt trots att hon skulle vilja ha det. Om det finns mycket fysiska begränsningar försöker hon via övningar skapa möjligheter att använda sig av det som finns i klassrummet. Hon exemplifierar detta genom att nämna hur hon försöker hålla en del ytor fria i klassrummet. Fria ytor ger möjlighet till att eleverna kan röra sig till program som "röris" och "just dance." Hon får också möblera om hur hon vill, kollegorna stöder det. Det är egentligen främst ekonomin och brandsäkerheten som begränsar mest. Sedan säger Åsa att det är viktigt att försöka tänka på att det inte känns orättvist för övriga elever i skolan. Det är viktigt att alla klassrum ser ungefär lika ut. *Både elever och föräldrar kan uppleva det som orättvist, att varför får de ha en soffa men inte vi?* En annan utmaning i den fysiska miljön har hon upplevt att har varit höjden på pulpeterna. Den har varit svår att justera till rätt höjd för eleverna och då blir det inte ergonomiskt för dem att sitta längre tider vid pulpeterna. De har försökt lösa problemet med att alla elever har fått tillverka en egen sittkudde som gör det lite bekvämare att sitta längre tider. Sittkudden kan användas på golvet och vid pulpeterna. En del elever har fotkuddar som de kan massera fötterna på om de har svårt att sitta stilla och då jobbar eleven lite bättre. *Den har blivit så pop att specialläraren inte har*

råd att ge ut dem mera, då har eleverna fått ta en hemifrån. Det är lite roligt att ha något under fötterna när man hör på.

När Åsa har specialelever försöker hon tänka på att eleven ska ha nära tillgång till läraren, vattenkran (hyperaktiv elev) eller en assistent. En hyperaktiv elev behöver något som stöder koncentrationsförmågan som en kudde eller dylikt. Det hon tänker på med alla elever är individuella behov vid val av sittordning. *Jag vill att alla ska trivas. Ifall någon kommer och säger att de inte vill sitta där de sitter tar jag det på allvar. Man får inte sätta någon som "ljuddämpare", en känslig person mellan två livliga.* Hon beaktar varierande lärsituationer genom förberedande organisering innan lektioner. Före lektionen vill Åsa t.ex. ändra om sittordning om de ska jobba i par. Hon vill variera det fysiska i klassrummet för att undervisningen ska bli varierande. Organiseringen av saker och möbler i klassrummet får ändå inte orsaka kaos, påpekar hon. *När man är väl förberedd så minskar kaos.* Hon låter inte heller rummets storlek påverka dessa val. *I det här fallet är det nog rummet som har fått anpassa sig efter mig. Jag vill skapa en ordning där eleverna förutom av mig får trygghet av varandra.*

Om hon skulle få utforma ett klassrum utan begränsningar, ett "drömklassrum", skulle hon vilja ha ett stort klassrum där det finns tillräckligt med utrymme att vara tillsammans. Hon vill också ha lugna korridorer utanför som har tillräckligt med bord och bänkar som eleverna kan jobba vid. Hon nämner framförallt betydelsen av lugn och ro. Det som kan bidra till att eleven känner lugn och ro och gör att eleven kan koncentrera sig är t.ex. hörlurar. Ännu mer förvaringsmöjligheter skulle inte heller skada som lådor och dylikt där eleverna kan ha sina viktiga saker, säger Åsa. Mycket väggyta vore bra för att hänga upp elevernas egna arbeten. Den delen av skolan som Åsa jobbar i för tillfället är hon ändå nöjd med som helhet eftersom de flesta av utrymmena är nya och fräscha med stora klassrum. Åsas klassrum har en beige färg på väggarna och då undrade jag ifall hon valt den själv istället för den klassiska vita färgen som brukar vara på klassrumsväggar. Då sa hon: *nej arkitekterna har bestämt färgen. Färgen bidrar till en varm välkomnande känsla men det är aldrig någon som har kommenterat färgen på väggen.*

Åsas metoder för utformning av klassrum

Det finns många elever som vill sitta längst fram i klassrummet. Åsa tar hänsyn till det. Samma elever ska inte alltid behöva sitta längst bak. Överlag tycker hon om pulpeten som en skolmöbel. När oroliga elever får en pulpet vet de att de har en egen plats och de lär sig hur man ska hålla ordning och reda på sina saker, kommenterar hon. *På en säker plats blir de lugnare. Jag tror att ifall man skulle fråga eleverna i den här klassen om de vill ha pulpet skulle alla svara ja. Men den ska vara tillräckligt stor så att de hittar sina saker och har möjlighet att hålla god ordning. Sittställning är också viktig. Det är tur att det inte är mode mer med "sändana verkkarin."* Det gjorde att eleverna gled framåt på sina stolar. Hon vill variera sittordningen då och då. Bästa lösningen har hon upplevt att har varit när pulpeterna är placerade i en hästskoform. Då ser alla elever varandra och Åsa ser alla bättre. Det är en lugn klass och därför fungerar "hästskoplaceringen" bra. Jag undrar då ifall hon tycker att hästskoformen skulle fungera med en livligare klass, och då säger hon: *om det finns såna som triggas varandra då fungerar det inte alls.* Överlag anser hon att hon smidigt ser alla och förflyttar sig snabbare från elev till elev med sin sadelstol när de sitter i en hästskoplacering. Vid lekfulla övningar fungerar hästskon också bra. *Ibland får eleverna sitta på pulpeterna när vi sjunger och leker. Det tycker eleverna att är kul.* Katedern är placerad där den är för tillfället på grund av it-tekniken som smartboard och dator. Hon undviker dock att sitta vid katedern eftersom hon vill vara tillgänglig för eleverna och rör sig därför mest runt i hela klassrummet. *Jag tycker inte om att sitta och jag vill inte vara långt ifrån. Ja vill va mee!* Dock när tekniken eller uppgiften kräver då sitter hon vid katedern. Eftersom Åsa inte får ha en soffa fick hon kompromissa och tog in en fåtölj i klassrummet istället. I fåtöljen har hon högläsning för eleverna. *Eleverna kan ibland också själva få krypa upp i den och läsa sin läsläxa för mig och andra. De tycker det är lite mysigt när man får dra upp fötterna och sitta i den.*

Fåtöljen.

Åsa vistas också mycket i biblioteket med sina elever. Där finns datasalen också. Det finns även en myshörna i biblioteket och en mysbrasa. I myshörnan brukar de ha högläsning tillsammans. I biblioteket finns också en egen mysigt inredd hörna för elevrådsmöte. Runtomkring i skolan finns även så kallade lästält. De används vid parläsning eller andra liknande läsuppgifter. Det tycker eleverna om. Det finns ett växthus i skolan där det bl.a. finns ett växande avokadoträd. Jag undrade ifall grönsakerna i växthuset får ätas i olika skolsammanhang, men hon sa att det blir osäkert med hygien och därför gör de inte det.

Lästält ute i korridoren.

”Myshörnan” med brasa i biblioteket.

Ljud i klassrum tänker hon mycket på och hon vill inte att det ska eka i klassrummet. I ett annat klassrum som hon undervisade i tidigare ekade det genast bara av att någon flyttade på sin stol. För mycket ljud orsakar att ingen har ork att koncentrera sig på sitt arbete. *Det ska vara lugn och ro så att alla kan känna sig harmoniska och inte stressade.* Luften är bra i den nuvarande klassen eftersom ventilationen fungerar bra. Utrymmena är nya och därför förekommer det inga problem. Hon påpekar att det är en fördel med nyare utbyggnad, eftersom det i äldre skolor kan ha varit problem med inomhusluften. Hon tycker att luftkvaliteten är betydande för elevernas inläring. Eleverna blir trötta, okoncentrerade och får huvudvärk. Klassrumsljuset är också fungerande och det behöver vara stark belysning för att eleverna ska se ordentligt vad de gör. *Alltid när vi har röris så skymmer vi lamporna lite ... de tycker att det är roligare så.* Ibland tänder hon stearinljus i klassrummet för att skapa en mysigare och lugnare stämning.

Det finns en del saker i klassrummet som Åsa väljer att ha synligt och inom räckhåll för elever. Hon väljer att ha böcker framme för eleverna. Då har de alltid har en bok till hands när det

behövs. Elevernas arbeten hängs ofta upp på väggarna. *Vi vill visa att vi värdesätter det eleverna har gjort, men i just detta klassrum är det aningen begränsat med väggyta ...* Tillgång till Ipad finns för it-uppgifter och eleverna har egna portfoliomappar på en hylla bak i klassen som innehåller arbeten från varje årskurs. Tanken med mapparna är att eleverna kan titta i den ibland och på det viset kunna följa med sin egen utveckling. Hon kan ibland ha en bakgrundsbild framme på smartboarden under lektioner. Bilden skapar stämning och inspiration för eleverna då de arbetar.

Åsa kommenterar tillslut: *Det handlar mera om inre stämningar mellan eleverna och att du med hjälp av andra verktyg kan skapa stämningar i klassrummet ... nog har det förstås betydelse att det är rent och snyggt, det finns växter och trevliga gardiner men det allra viktigaste är ändå den där interaktionen mellan varandra och att alla trivs med varandra då blir allt bra och alla är nöjda, tror jag.*

Hanna

Bakgrund

Informant 3 får heta Hanna. Hanna försöker utforma ett klassrum som gynnar så mycket variation som möjligt i undervisningen. Hennes nuvarande klassrum är litet men hon litar på sin kreativitet, ”mysfaktorn” samt ordning och reda för att lösa problemet.

Hanna jobbar i en stadsortsskola med cirka 500 elever. Hanna är utbildad till klasslärare och hennes biämnen är gymnastik, modersmål och biologi. Hon har jobbat 18 år som lärare och i hennes nuvarande klassrum har hon jobbat i fem år. Hennes nuvarande elever beskriver hon som ovanligt lugna och jämna. *Inte sådär extremt, ingen behöver assistent eller något sånt. Förstås det här vanliga finns, nivåskillnader och några går till specialläraren.* Eleverna går i årskurs 1 så hon har inte hunnit vara med dem längre än ungefär tre månader. Eleverna är 14 till antalet. 10 elever är flickor och 4 elever är pojkar.

Hannas klassrum.

Hannas motiv för utformning av klassrum

Hanna beskriver att hennes intresse för klassrummets utformning är att bidra till "trivsselfaktorn" i klassrummet. *Jag tycker att dels är det ju min arbetsmiljö och dels är det den miljö som eleverna ska lära sig i. Det är viktigt att man trivs i ett klassrum, att både jag och eleverna trivs, vi ska trivas i rummet tillsammans.* När hon första gången kom in i sitt nuvarande klassrum upplevde hon att det var väldigt kallt och att klassrummet saknade något för att skapa en varm stämning. Hon tog då in ett par lampor för att skapa mysbelysning, ett par mattor och kuddar som eleverna kan sitta på. *För mysfaktorn gör den där belysningen mycket när det är mörkt.* I början hade hon också en soffa i klassrummet men den började vara sliten så hon ersatte den med bänkar och mjuka färggranna sittkuddar. *Jag skulle ändå i något skede igen vilja ha en soffa eftersom det är bra med en soffhörna där eleverna exempelvis kan sitta och läsa. Det är skönt med den där soffan. Man märker att den är populär och eleverna brukar fråga: när kan ja få sitta i den där soffan?* Hanna menar också att hon försöker undvika kaos i klassrummet. *Ordning och reda bidrar till den harmoniska stämningen. Eleverna blir lugna när allt finns där det ska vara. Särskilt elever som har koncentrationssvårigheter påverkas av oordning. Rådd och stök smittar av sig särskilt på dem. Om eleverna märker att en vuxen tycker det är viktigt med ordning och reda så vill de också ha det. Ibland gå de runt och städar, att nämen nu ska vi ha det fint här.*

När vi diskuterar undervisning och klassrummets fysiska utrustning säger hon att det är synd att klassrummet är väldigt litet. Hon skulle gärna ha ett större klassrum med mer fria ytor för att hon skulle kunna ha mera fysisk undervisning t.ex. pausgymnastik. *De var faktiskt en gång hit till skolan och demonstrera bord som man kunde fälla ihop och de kunde sättas till sidan också. Eleverna kunde inte ha sina saker där utan då måste man ha hyllor istället.* Fällbara bord menar hon att kunde vara en bra lösning för ett mindre klassrum när mer fria ytor behövs. Klassrummet har en vägg som delar in utrymmena. Åsa brukar ha en del av eleverna i det avskilda utrymmet vid behov. När hon har stationsundervisning brukar det vara bra med lite avskildhet vid olika stationer. Då kan eleverna koncentrera sig på det de jobbar med utan att distraheras av annat ljud och liknande som finns runtomkring, kommenterar Hanna. Hanna har oftast inledning, avslutning och diskussioner i ringen. Det är en viktig del av de små elevernas rutiner. Hon har en myshörna där det finns en matta, en mjukare stol, böcker och bilder på väggarna. Där brukar eleverna ofta läsa eller vara vid behov av avskildhet. Hon har ett bord med en röd lampa där eleverna kan jobba parvis eller tre och tre. De utnyttjar golvet ibland. Golvet använder de mycket vid laborationer. Det finns också elever som föredrar att jobba på golvet och det låter hon dem göra för att undvika konstant sittande. *Fast det är litet så försöker jag att vi ska kunna jobba på många olika varierande sätt. Ett litet utrymme begränsar förstås vad man kan riktigt göra men man måste vara kreativ ...* De har även en egen toalett i klassrummet och för nybörjarelever kan det vara bra att ha vissa förnödenheter i ett och samma utrymme, säger Hanna. *I början kan skolan kännas väldigt stor. Då behöver inte jag springa ut i korridoren och börja söka dem.*

Myshörnan.

Hennes drömklassrum beskriver hon som stort med mer golvyta för fysisk undervisning och dramatisering. Ett klassrum kunde också ha mindre former av inlärningsutrymmen som fler avskilda utrymmen eller ett bås som skulle ta bort ljudet runtomkring. *Slippa sorlet*. En del elever behöver det där egna utrymmet. Det skulle gärna få finnas höga bord i klassrummet där eleverna kan stå istället för att sitta och en stor matta för olika typer av samlingar. I det stora hela skulle hon föredra ett klassrum som möjliggör mycket variation i undervisningen.

Möjligheter och begränsningar handlar främst om ekonomiska insatser. Kollegor och ledning lyssnar nog till idéer och visioner men det går inte att förverkliga alla idéer på en gång. *Ett rum i gången*. Det är ändå bra att kollegorna kan byta och ge bort fysisk utrustning de inte behöver åt varandra. Det finns också ett förråd där det finns olika saker man kan använda. Där kan man hitta gamla möbler och dylikt, berättar Hanna. *Men ändå med ganska små medel får man det mysigt*. När vi diskuterar skolans regler säger Hanna att det finns frihet men med hänsyn. *Man kan ändå inte göra hur som helst eller vad som helst*. En annan begränsande faktor kan vara

tiden som finns till förfogande, men Hanna menar att det är också mycket upp till läraren hur man organiserar undervisningen och dylikt. *Man måste som lärare ta sig den där tiden att ordna upp olika fysiska arrangemang i klassrummet.* Då och då om det är tidsbrist och hon inte hinner hjälpa alla så kan hon be eleverna hjälpa varandra. En lärare kan också be eleverna om hjälp vid organisering av olika saker i klassrummet. De har t.ex. en ordningselev som byts varje vecka. Hon menar att det är en viktig del av fostrandet; lära sig hjälpa till. Hon kommenterar igen klassrummets storlek men hon vill ändå inte använda det som en ursäkt för att inte uppfylla saker och ting. *Man måst va kreativ i ett litet utrymme. Ibland går vi ut i entrén om vi behöver mer utrymme.* Klassrummet befinner sig vid huvudingången och då måste de ibland beakta rusningen. Om det är många elever och lärare som rör sig in och ut då går det inte lika bra att vistas i korridorerna. *Det blir för mycket annat runtomkring som eleverna fäster sin uppmärksamhet vid. Eftersom man har ett litet klassrum så försöker man hitta andra lösningar. Vad finns det för andra utrymmen? Kan jag jobba utanför klassen? Men då har man ju ändå ett ansvar för eleverna ifall man jobbar utanför klassen. De kan inte vara alltför långt borta. Du måst ha dem nära tillgängliga för att hålla koll. Man måst försöka vara kreativ och försöka anpassa sig till de utrymmen man har. Vi är också ute en hel del.*

Hannas metoder för utformning av klassrum

Pulpeten är bra för nybörjarelever, säger Hanna. *På något sätt tycker jag att då de kommer till skolan så är den där pulpeten jätteviktig för dem. De förknippar kanske skolan med pulpeten och så har de ju det där egna.* Pulpeten är praktiskt också bra för att hålla ordning och reda på de "egna sakerna". Eleverna vet var deras saker finns, menar Hanna. Hon nämner andra förvaringssystem som lådor och hyllor, men i en hylla blandas sakerna lättare ihop och det kan bli oordning. *Det blir lätt väldigt oroligt om de hela tiden har bort en sak och måste gå och hämta.* Hon vill ändå inte att eleverna ska ha precis allt i pulpeten för hon vill att eleverna ska röra på sig och hämta saxar och andra små saker från andra platser i klassrummet. *Pärmar för arbetsblad och bildkonstmaterial, Ipads o.s.v. De har ganska mycket saker som de ska lägga in och gå och hämta på olika håll i klassrummet.*

Ibland kommer det önskemål hemifrån att eleven ska sitta längst fram. Klart det har inte så stor betydelse i ett såhär litet klassrum, men har du ett stort klassrum kan det spela roll. Elever som behöver ha trygghet eller inte ska störa andra kan vara bra att ha längst fram och var man själv placerar sig som lärare. Vill du ha någon nära dig som behöver det? Hon vill variera sittordningen ibland, eftersom hon anser att det är viktigt att lära sig sitta bredvid vem som helst

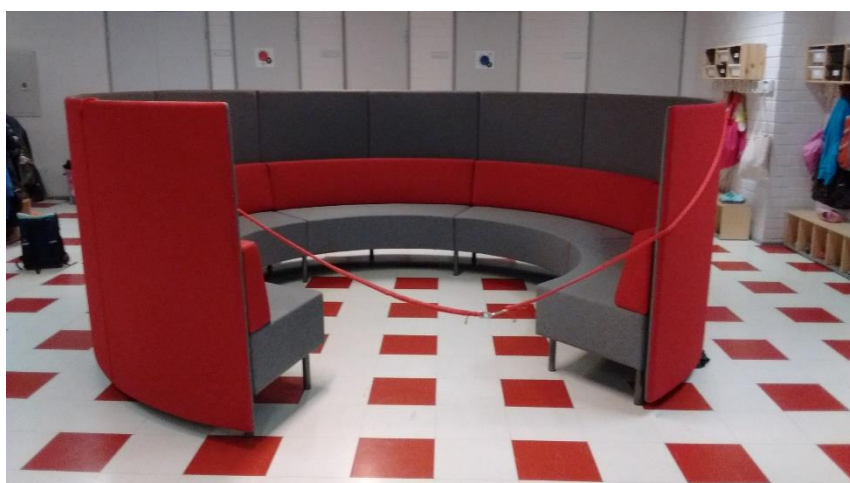
och samarbeta med olika människor. *Det är aldrig eleverna som väljer själva var de sitter. Det är på ditt vuxna ansvar.* Ifall hon har specialelever kan eleverna ha hjälp av en sittkudde på stolen, en stressboll, skiljeväggar o.s.v. När Hanna inleder ett läsår med nybörjarelever brukar hon be eleverna sitta vid sina pulpeter, som är placerade i en hästskoform. Hon gör detta för att skapa en bra sammanhållning och för att alla kan lära känna varandra bättre. *Alla ser alla.* För tillfället sitter eleverna tre och tre eller två och två. Hon menar att ringen bak i klassrummet kompenserar för hästskon. I ringen ser alla också varandra. Ibland då hon placerat pulpeterna i en hästsko har hon dessutom haft en ring innanför den i mitten. I mitten finns en matta och kuddar. Då kan eleven sitta i ringen framför sin pulpet. *Då kan eleven krypa därifrån sedan till sin pulpet.* Om hon har mycket grupparbeten kan det vara behändigt att placera eleverna så att de sitter mittemot varandra.

Det är viktigt med variation även vid sittordningar, tycker hon. *Om man har en orolig klass, där det är många som behöver avskildhet så kan jag ha dem att sitta en och en. Du har ingen vid sidan om eller framför dig. Det är olika från grupp till grupp. Konstellationen med bredvid vem du sitter och var du sitter. Det är frestande att börja prata om något när någon sitter bredvid.* Hon brukar lotta ut sittordning ibland, men främst litar hon på sin förmåga att välja sittordning efter på vilket sätt hon känner eleverna. Hon kan exempelvis placera två bredvid varandra om hon tänker att det finns två som skulle kunna ha hjälp av varandra. *En starkare elev kan hjälpa en svagare elev.* Vid enskilda uppgifter kan hon sprida ut eleverna i klassrummet på olika vis eftersom eleverna tycker det är spännande med att byta sittordning. *De brukar fråga när ska vi byta igen. De väntar alltid på det med spänning. Om eleven känner att de sitter på ett sätt de inte är nöjda med så vet de att de inte behöver sitta där till läsårets slut.* Ifall någon är kort eller lång måste pulpeterna och stolarna också justeras efter det. Överlag försöker hon ändå utnyttja hela klassrummets ytor, förutom pulpeterna finns t.ex. golvet.

Jag vill inte ha katedern i centrum för det är ju eleverna som ska vara i centrum. Hon menar att hon inte vill att katedern ska vara det första som syns när någon stiger in i klassrummet. Under lektionstid är hon aldrig vid katedern. Hon är egentligen mest vid katedern när hon planerar lektioner och dylikt. *Jag vill vara med eleverna. Nybörjarelever behöver ofta mycket hjälp som feedback, uppmuntran och såhär ... jag sitter inte vid mitt bord och övervakar.* It-tekniken begränsar också var man kan ha katedern. Ifall sladdar eller annan utrustning inte går att placera om måste katedern placeras där de finns, menar Hanna.

En stor mysig och fin matta är viktig att ha i ett klassrum, tycker Hanna. Hon menar att eleverna inte ska behöva sitta på ett kallt hårt golv. De har en matta i myshörnan. *Då blir den där mattan som en lärmiljö och det är väldigt enkelt att skaffa en matta. En laborationsplats eller du kan gå dit med din kudde och ha det mysigt och skönt. Det är trevligare för eleverna att sätta sig ner och arbeta där.* Under gymnastiklektioner använder hon sig ibland av runda mattor som är i olika färger. Det är behändigt t.ex. vid gruppindelningar. *Gröna laget går till gröna mattan.* Mattan är ett konkret och smidigt pedagogiskt medel, säger Hanna.

Jag frågar Hanna vilka andra rum hon föredrar förutom klassrummet. Det första hon nämner är skolans bibliotek. *Vi har ett stort och fint bibliotek.* Hon och eleverna går dit en gång i veckan för att låna böcker, för att mysläsa, för att läsa tysta och för att läsa högt tillsammans. *Vi har till och med en egen bibliotekarie där som hjälper eleverna att hitta böcker på rätt nivå. Det känns lyxigt.* Hon tycker också speciellt mycket om mattelandet. *Mattelandet och biblioteket är nog pärlor här i vårt hus. När eleverna kommer in i mattelandet ser de genast allt det där trevliga. En annorlunda inlärningsmiljö där du som elev blir inspirerad på ett helt annat vis.* Det finns även ett auditorium. Där har de bland annat morgonsamlingar. Då och då går de till gymnastiksalen också i andra undervisningssyften än gymnastik. Gymnastiksalen är tyvärr ofta bokad eftersom många andra klasser använder sig av den. I entrén har de en speciell soffa dit eleverna går ibland och läser ensam, i grupp eller med skolmormor.

Soffan ute i entrén.

När vi inleder en diskussion om ljus, ljud och luftkvalitet i klassrummet nämner Hanna att hon föredrar naturligt ljus. *Om jag skulle ha ringen eller en soffa nära dörren så skulle det höras för mycket ljud från korridoren och här kommer också ljuset in bra.* Hon föredrar naturligt ljus.

Persiennerna drar hon åt när de jobbar på datorn för det kan störa. Skolbelysningen fungerar bra när eleverna jobbar och det är mörkare tider. Skolbelysningen går också att dimma vid behov, påpekar Hanna. *Från morgonen behöver belysningen inte vara så stark.* Hon har många fönster i klassrummet på detta sätt får hon in mycket sol i klassrummet när det är soligt ute. Hon har en del knep när det kommer till ljud i klassrummet. När eleverna t.ex. använder Ipad har de egna hörlurar, och finns det elever som har koncentrationssvårigheter får hen ha hörlurar även vid andra tillfällen. *Sedan måste du ju skapa en miljö i klassrummet så att eleverna kan ge varandra arbetsro. Det jobbar du hela tiden med som lärare.* Hanna menar att det kan vara viktigt för att nybörjarelever behöver lära sig ett lugnt och korrekt sätt att bete sig när de fortfarande är i början av deras skolgång. Då kan den kunskapen följa med resterande år. *Ett handtecken kan också vara användbart. Det blir annars lätt tjatigt. Som nu visar Hanna det där med handen, då vet de att de ska vara tysta.* Ibland kan hon sänka på rösten när hon talar eller visa ett rött trafikljus som tecken för tystnad. Luften i klassrummet är varierande eftersom det är så litet, men varmt är det i alla fall.

På väggarna ska elevernas arbeten få mest plats, säger Hanna. Hon tycker om när arbetena bildar en helhet. *Det blir liksom den där gruppeffekten. Att wow det här har vi gjort. Allas är ju olika och det är kul när allas är bredvid varandra. Jag märker också på eleverna att det är viktigt för dem. Att man också visar att det ni gör är viktigt.* Det är bra att föräldrar som kommer på besök i klassen också ser vad vi håller på med, poängterar Hanna. Hon har valt att ha vissa ordspråk synliga på väggarna som påminner eleverna om att de är bra som de är. Dagens datum, veckodag och väder finns upphängda i form av kalender och bilder bak i klassrummet. De diskuteras varje morgon med eleverna. *Det är en rutin som vi har varje morgon med eleverna.* Alfabetet och annat lärorikt finns också framme. Veckoprogrammet finns på väggen i främre delen av klassrummet, för att eleverna kan gå och titta vad de ska ha och vad som är på gång specifikt för veckan.

Citattavla vid väggen.

5.2 Lärares analys av och visioner för utformning av klassrum

Alla informanter undervisar i ett litet klassrum. I lärarnas analys kunde en del olika aspekter men även gemensamma motiv identifieras. Det som lärarna analyserar likadant är att ett litet klassrum till en viss del kan begränsa möjligheter för olika former av pedagogiskt utövande i klassrummet, och fysiska arrangemang har nödvändigtvis inte plats där. Det syns exempelvis på hur pulpeterna kan placeras. I Hannas klassrum finns det inte riktigt plats för hästskoformen fast hon skulle föredra den, medan hon säger att i ett litet klassrum ser man alla bättre än i ett större klassrum oberoende av hur eleverna sitter. Ingen av lärarna vill ändå att ett litet klassrum ska vara ett hinder, utan försöker hitta andra lösningar för att möjliggöra fysiska arrangemang och undervisningen så som de tänkt sig. De menar bl.a. att det bra går att använda sig av andra utrymmen istället för klassrummet, t.ex. biblioteket, som är ett favoritutrymme (förutom klassrummet) egentligen för alla tre lärare. Särskilt Malin och Hanna betonar att de haft stor hjälp av sin kreativitet. De anser att det till stor del är kreativiteten som avgör vad man kan göra i ett lite mindre utrymme. Som extra utrymmen föredrog alla bibliotek, skolans korridorer och entrén. Men Åsa använder sig ibland av lästält ute i korridorerna, Hanna använder sig av den speciella soffan i entrén och Malin använder sig mycket av det extra rummet. Alla ser nog extra

utrymmen som en möjlighet för variation i undervisningen, som gör det lite extra spännande eller mysigt för eleverna.

Både Hanna och Åsa anser att ett intryck av trivsamt i ett klassrum är av betydelse. De vill båda att ett klassrum ska kännas mysigt, varmt och att eleverna och besökare ska känna sig välkomna och trygga där. Hanna påpekar att det är också hennes arbetsmiljö och att ”mysfaktorn” påverkar även hennes egen trivsel i klassrummet. Hanna menar att man egentligen med ganska små medel kan lyckas utforma ett trivsamt klassrum och har då bland annat skaffat olika saker och inrett klassrummet med dem. Åsa har också tagit in en del saker för att inreda ett mysigare klassrum, bl.a. växter som hör till hennes intresse. Åsa och Hanna har även en myshörna. Båda upplever att eleverna tycker det är trevligare att jobba där. Åsa har t.o.m. en varm beige färg i klassrummet. Hon tänker att det nog bidrar till en varmare känsla av klassrummet när man ser det, men att ingen någonsin har kommenterat färgen. Malins intresse för utformning av klassrum utgår mer från att hon vill att det ska finnas möjligheter för rörelse. Hon tar upp att barn inte är gjorda för att sitta längre stunder och hon vill därför genom olika fysiska arrangemang skapa nya lösningar för det. Hon har t.ex. arbetsbord istället för pulpeter så att eleverna blir tvungna att hämta sina saker från andra ställen i klassrummet än ta dem från sin pulpet. Hanna nämner också att möjlighet till rörelse via utformning av klassrum är viktigt. Hon har som Malin valt att sprida ut vissa saker runt om i klassrummet som eleverna kan hämta.

Annat som alla tre lärare har gemensamt är strävan efter lugn och ro i klassrummet. Hanna skapar lugn och ro främst genom att fostra eleverna till ett tystare beteende. Ibland använder hon någon typ av handtecken. Malin menar att arbetsborden är bra för då slipper man höra på tjugo pulpetlock som smäller dag ut och dag in. Hon har också regler för vilken typ av ljudnivå som får användas i olika undervisningssammanhang. Reglerna finns på en poster, som är upphängd på väggen. Åsa låter eleverna använda sig av hörlurar vid behov. Alla lärare är överens om att skolbelysningen fungerar bra när det är mörkare årstider och är bra arbetsbelysning för eleverna när de jobbar med olika uppgifter. Alla lärare använder sig av mysbelysning i olika sammanhang för att göra det trevligare eller roligare för eleverna. Luften blir fort dålig i ett litet klassrum, särskilt i äldre skolor, som Åsa och Hanna jobbar i, men för Åsa som jobbar i en nybyggd skolbyggnad fungerar ventilation och annat så bra att inomhusluften inte har varit ett problem trots klassrummets mindre storlek. Huvudvärk, koncentrationssvårigheter och trötthet är något som alla lärare själva har upplevt och hört att

eleverna har upplevt, när de har vistats i utrymmen med dålig inomhusluft. Det leder ofta vidare till att skolarbetet blir ineffektivt.

Alla tre lärare anser att det som mest får utsmycka väggarna i ett klassrum är elevernas arbeten. De menar att det är viktigt att visa att man värdesätter det eleverna gör, och Hanna nämner att arbetena dessutom bildar en fin helhet. Både Malin och Hanna har någon form av kalender på väggen. Hanna har det som en del av den dagliga rutinen att gå genom dagens datum med eleverna. Alla använder även väggytan för att upprätthålla elevernas kunskaper. T.ex. det klassiska alfabetet finns på allas klassrumsvägg. För övrigt finns det ändå en del skillnader. Hanna har fostrande citattavlor på väggarna för att hon tänker att det kan bidra till ett gott självförtroende hos eleverna, medan Malin anser att hon inte vill ha det eftersom hon vill att eleverna ska lära sig att tänka själva. Hon är orolig för att eleverna ska ta för mycket modell av vad hon tycker.

Om specifika faktorer i klassrummet nämner alla lärare hur de väljer att inte sitta vid katedern för att de vill vara med eleverna och finnas nära tillhands vid behov. Alla hade också sin kateder placerad där den var på grund av tekniken. Alla var överens om att katederns främsta syfte är att hålla ordning och reda på de egna sakerna. Lärarna hade alla någon form av fåtölj, kuddar, bänkar eller matta som användes för lugnare stunder och diskussioner. Pulpeter fanns det blandade åsikter om. Åsa föredrar pulpeter för att eleven ska veta var hans plats är, ha ordning och reda och därför känna sig trygg. Malin hade arbetsbord för rörelsens skull och vill helst inte ha pulpeter alls. Hanna ansåg att pulpeter är bra för nybörjarelever, av samma orsaker som Åsa. Hon kunde dock tänka sig att ha både och för rörelsens skull.

Alla lärare hade en del gemensamt när de berättade om sina visioner för ett ”drömklassrum”. Ett större klassrum med mer fria ytor för aktiv undervisning var en gemensam faktor. Malin och Hanna nämner betydelsen av möjligheter för dramatisering. Malin kunde tänka sig att ha en scen i klassrummet för att uppfylla detta syfte. Alla tog i viss mån upp betydelsen av lugn och ro. Hanna nämnde att ett eget bås för arbete som kräver lugn och ro eller för elever som vill ha lugn och ro kunde vara en fungerande lösning. Malin nämner att hon gärna vill ha fler mattor som kunde fungera som lugnare samlingsplatser, och Åsa säger att lugna korridorer kunde vara till hjälp, eftersom det nuvarande klassrummet inte befinner sig vid en lugn korridor. Både Hanna och Malin skulle föredra ståbord i ett ”drömklassrum”, men Hanna skulle gärna ha både ståbord och pulpeter. Hanna vill inte att pulpeterna helt ska tas bort eftersom de fungerar bra

för att hålla ordning på elevernas saker, medan Malin skulle kunna tänka sig att endast ha ståbord för rörelsens skull.

5.3 Lärares tolkningar om hur utformning av klassrum påverkar elever

Alla lärare nämner tryggheten som en motivering för utformning av klassrum. Alla har erfarenheter av elever som är väldigt måna om "det där egna". Det kan vara elever som på något vis känner en trygghet av att veta var hen har sina saker och sin plats i ett klassrum. Vissa elever kan också känna sig otrygga om de är placerade för långt ifrån läraren, och specialelever kan behöva extra utrustning eller extra utrymmen för att lugna ner sig. Åsa har t.ex. en fotkudde för en elev som är hyperaktiv och Hanna nämner att en stressboll för handen kan vara bra eller en avskild plats för ljudkänsliga elever. Malin använder sig av en sadelstol när hon förflyttar sig i klassrummet från elev till elev. Hon menar då att hon är på samma nivå som dem eller kan förflytta sig bredvid, eller närmare någon elev som kan vara i behov av hennes närhet.

Åsa fokuserar mycket på trivsel. Hon brukar då bland annat genom sittordningar försöka placera elever så att de kan arbeta i grupp eller par. Hon tycker det är viktigt att lära sig sociala färdigheter. Hon menar att bland annat den nya läroplanen nämner det som en viktig del och att hennes nuvarande klass är i behov av det. Hon menar också att man inte får placera elever så att deras skolgång på något vis störs av den person de sitter bredvid. Hanna tar också upp betydelsen av sittordningar för eleven. Ibland kan det hända att någon elev inte trivs där hen sitter men eftersom hon byter sittordning med jämna mellanrum vet eleven att hen inte behöver sitta där hur länge som helst. Hanna diskuterar också grupparbeten. När hon varierar får eleverna möjlighet att jobba med alla elever i klassrummet och på så vis lär sig samarbeta med olika människor. Alla nämner avskildhet vid placering av pulpeter som en bidragande faktor för att oroliga elever ska känna sig lugnare. Hanna säger att en placering av pulpeter så att elever sitter en och en fungerar bäst då, och Malin nämner att eleven då inte kan ha någon framför sig eller bakom sig. Vissa elever kan rent av känna sig tryggare av att få sitta själv, medan vissa kan behöva sitta så att de ser dörren, för att ha uppsyn över vem som kommer in och går ut. Åsa nämner att en av hennes hyperaktiva elever behöver sitta nära vattenkranen för att hen blir lätt törstig. Hanna litar på sin förmåga att placera elever enligt elevernas olika egenskaper. När hon vet om vem som är stark elev och vem som är svag elev så kan den starka eleven hjälpa den svagare eleven om de sitter bredvid varandra.

6 Avslutande diskussion

I kapitlet förs en avslutande diskussion om resultatet, undersökningens metod och förslag till fortsatt forskning. I resultatdiskussionen reflekterar jag över på vilket sätt syftet kan ha blivit uppfyllt, med tanke på teorin för avhandlingen och med tanke på lärarnas berättelser.

6.1 Resultatdiskussion

Resultatet för de tre forskningsfrågorna redovisas huvudsakligen genom att jämföra lärarnas upplevelser av att utforma ett klassrum. I det jämförande avsnittet framkommer olikheter och likheter i lärarnas kommentarer. I denna diskussion kopplas resultaten, alltså lärarnas svar, samman med teorin. Undersökningens mest framkommande faktorer är kursiverade i texten. Faktorerna beskriver egentligen det som lärarna har gemensamt i fråga om huvudsakliga motiv och mål för att utforma ett klassrum. Syftet med avhandlingen var att undersöka lärares åtgärder för att utforma ett klassrum som möjliggör en god pedagogisk miljö för eleven. När samhället utvecklas förändras också kraven på kunskap som ska läras ut i skolor och barnen som ska vistas i ett klassrum är inte heller likadana som förut. Allt kreativare lärmiljöer behövs för att stimulera elevers inläring. (Leijon, 2016). Normerna för hur ett klassrum torde se ut borde därför reflekteras över på nytt.

I lärarintervjuerna framkom, något som också diskuterats i tidigare forskning, d.v.s. att läraren ofta tar fasta på möjligheter att påverka utrymmets utformning för att det ska stärka elevernas känsla av trygghet, sociala färdigheter och stöda elevernas enskilda behov. Dessa egenskaper kunde benämnas *känslomässiga faktorer*. Lärarna menade att trygghet går att uppnå genom sittordningar på det viset att elever som behöver det har nära tillgång till lärare. En del elever kan känna trygghet av att ha utrustning som passar hens behov tillgängligt eller synligt; en hyperaktiv elev behöver ha vattenkranen nära och en annan elev kan behöva ha dörren inom synhåll för att känna sig trygg. Sittordningar kan även stöda sociala färdigheter. Eleverna lär sig arbeta med alla typer av människor när de sitter bredvid olika människor. Sociala färdigheter kan också stödas genom att läraren skapar undervisning för att öva sociala egenskaper med hjälp av det som finns i klassrummet. I teorikapitlet nämner jag Tapaninen, Kauppinen och Kivinen (2002, s. 20–27) och hur de reflekterat över att lokaler eller byggnader borde planeras så att människor får chans att mötas i social interaktion med varandra. Om arkitekter, lärare och

elever är inblandade i planeringsfasen och strävar efter att skapa rum som gynnar dessa möten främjar det gemenskapen bland människor. Med tanke på skolmiljön kan det hindra elever från att bli ensamma, tillbakadragna eller utfrysta. Enskilda behov kan beaktas genom att specialelever får specialutrustning som en sittkudde eller en stressboll. Lärarna menade att de överlag, oberoende om eleverna hade special behov eller inte, såg till att använda sig av utrymmen på det viset att det gynnar alla elever. Elever som behöver avskildhet för att få lugn och ro kan få det genom att arbeta i ett annat rum och dylikt. Björklid (2005) skriver om hur alla är individer och påverkas därför på olika vis av den omgivande miljön. Hon nämner begreppet miljöpsykologi i detta sammanhang. Miljöpsykologins grund ligger i ett interaktionistiskt synsätt. Begreppet handlar om ett aktivt samspel mellan människa och miljö, där människan påverkar och påverkas av miljön. När människan söker erfarenhet av och kunskap från den omgivande miljön utvecklas hon. Hon testar, utforskar och förändrar den. Miljön, däremot, påverkar människan därför att den ger gränser och förutsättningar för utveckling. Denna effekt varierar ändå beroende på individens egna förutsättningar. Alla individer konstruerar sin egen omgivning efter hur de personligen ser på den.

Både i teorikapitlet och i lärarnas berättelser påpekas betydelsen av *trivsamt* i ett klassrum för att göra det trevligare för eleverna, men också för att läraren själv ska ha mer motivation för sitt arbete. Alla informanter sade att detta kan lyckas genom möblering och inredning endera med det som skolan har att erbjuda eller med egna saker. Det som jag noterade med alla lärares kommentarer var att det egentligen handlade om ganska små och enkla medel för att lyckas. Det kan gälla medel som en soffa, mattor, mysbelysning, växter, kuddar och dekoration av väggar med det som eleverna själva gjort. Två av lärarna tog upp vikten av ett klassrum där det finns möjligheter för dramatisering. Alla tre ville ha ett stort klassrum med mycket fria ytor och avskilda utrymmen, som bås eller extra rum vid behov av avskildhet och lugn och ro. I teorikapitlet diskuteras speciella klassrum som på något vis gjort det trevligare och lärorikare för eleverna. Vesterlund och Söderholm (2011, s. 4–5) tar upp begreppet ”det berättande klassrummet”. Det berättande klassrummet har fyra avdelningar: ett café, en scen, ett mediatek och en studio. Alla fyra avdelningar ska fungera som trevliga platser som möjliggör variation, och stimuli för olika arbetssätt och inläring hos eleverna. Skantze (1989) nämner också hur faktorer som variation och tydlighet i den fysiska miljön spelar en roll för elevens utveckling. Eleven ska känna sig välkommen i rummet. För att barnet ska känna sig välkommet i rummet måste barnet ha möjlighet att uppleva och utforska en rumsmiljö med hela sin kropp och alla sina sinnen.

Hälsoaspekter nämns i samma bemärkelse både i teorikapitel och av lärarna. Det som framfördes var att alla lärare ville främja rum och möjligheter för rörelse i ett klassrum. Ljus och luftkvalitet nämns också men inte i samma utsträckning. Alla lärare menade att möjlighet till rörelse är förutom bra för hälsan också roligt för eleverna. Det ordnade lärarna genom att skapa mer fria ytor i ett klassrum, önskemål om ståbord, men även genom att placera ut saker så att eleverna måste hämta dem istället för att sitta på sin plats. Aminian och Hinckson (2015) diskuterar betydelsen av möjligheter för rörlighet i klassrummet, eftersom det minskar risken för övervikt hos barn. Deras undersökning visar att rörelsen inte visade några större effekter på minskad hyperaktivitet eller fysiska smärtor, men det som hade mest betydelse för koncentrationsförmågan var när eleverna fick arbeta vid arbetsstationer där de skulle stå vid arbetsbordet, istället för att sitta vid en pulpet. På työsuojelu.fi [u.å.] står det att regler och bestämmelser för välmående på arbetsplatser finns till för att hälsosamma, säkra och ändamålsenliga utrymmen gynnar ett effektivt arbete, samt förebygger olyckor och sjukdomar. Buller och ljud var något som alla lärare jobbade med att minska dagligen. Lärarna kommenterade att undvikande av buller och ljud är faktorer som gynnar lugn och ro och koncentrationsförmågan, och leder till effektivare skolarbete. Detta kan göras med hjälp av teknisk utrustning som hörlurar eller med hjälp av sociala överenskommelser som regler för ljudnivåer och avskildhet i andra utrymmen.

De enskilda lärarna diskuterade hur de använder sig av det som finns i klassrummet när de undervisar. Två ansåg kreativitetsförmågan vara viktig, men alla var överens om att lärarens engagemang påverkar. Det är viktigt att öva på förmågan att skapa *variation* när man måste försöka nöja sig med det som finns. Alla diskuterade hur de formar undervisningen efter det fysiska i klassrummet eller tvärtom. En lärare menade att hon gör det så att hon använder sig av fåtöljen för stämmningsfullare och mysigare lästunder. En lärare tillåter eleverna att sitta på sina pulpeter ibland när hen undervisar medan, en lärare låter eleverna ligga på mattor som finns på golvet och arbeta med skoluppgifter. Läraren kan alltså vara lite som en didaktisk designer. I teorikapitlet belyses begreppet didaktisk design. Designperspektivet ger läraren verktyg för en aktiv roll, som någon som gör mening i lärandet för eleverna genom sina val av resurser i klassrummet, skriver Rostvall och Selander (2008, s. 117.) Holm, Sørensen, Audon och Levinsen (2010) skriver att både lärare och elever kan vara didaktiska designer. Eleverna kan få vara med och påverka vilka resurser som kan skapa olika vägar att lära sig i ett klassrum. Selander nämner tre begrepp som styr vid denna s.k. tankeprocess. Begreppen är *etik*, *estetik* och *funktion*. *Etik* handlar om ansvar vid planeringen, där planeraren är skyldig att beakta vem

utrymmet är ämnat för med andra ord individen och hens möjligheter till utveckling i utrymmet. Meningen med *estetik* är att skapa ett utrymme som utseendemässigt tilltalar så många som möjligt. *Funktionsfrågan* besvaras genom att ta hänsyn till praktiska frågor genom att försöka skapa en smidig och fungerande arkitektonisk lösning. Rostwall och Selander har dragit en helt logisk slutsats; både de som ska lära sig i ett klassrum, elever, och den som ska lära ut i ett klassrum, lärare, kan ha en insikt om hur ett klassrum borde se ut för att skapa en så god lärmiljö som möjligt.

Utgående från resultaten går det att konstatera att lärmiljöns effekt i skolan blir mer relevant och intressant i fråga om skolutveckling. Lärarna har goda möjligheter att tillsammans med eleverna eller utan eleverna förvandla klassrummet till en mer kreativ och stimulerande lärmiljö. Trots utmaningar ser alla lärare också möjligheter och lösningar med en klassrumsutformning. Det har också resulterat i en personlig och professionell utveckling hos dem och eleverna. Lärarna har mognat i sin yrkesroll, och de vet mer om vad som förväntas av dem som lärare efter att ha kommit i kontakt med kunskaper om en god lärmiljö. Kunskap om miljön och dess påverkan behövs förutom i läraryrket inom så gott som alla yrken i dagens samhälle. För att hitta hållbara lösningar till komplicerade problem som man kan stöta på i arbetslivet krävs det miljökunskaper. Sykli ordnar kurser som utvecklar lärares och elevers kunskaper om hur man kan utveckla existerande skolmiljöer till mer kreativa och positiva pedagogiska miljöer. Under kursen får lärare och elever undersöka skolans utrymmen och skapa nya fräscha idéer för utrymmen som kan finnas i en gammal skolbyggnad. (Sykli.fi [u.å.]) För att uppnå en hållbar och aktuell lösning som stödjer inlärningen hos dagens barn med olika behov kunde skolans personal och ledning fråga sig ifall detta kunde vara ett gott nästa steg att ta, för att skapa en modernare framtida skola.

6.2 Metoddiskussion

I denna studie användes kvalitativa semistrukturerade intervjuer som var baserade på forskningsfrågorna och syftet. Eftersom syftet var att få reda på lärares upplevelser av att utforma klassrum var intervjuer en lämplig metod. Enligt Fejes och Tjornberg (2015, s. 33) styr metodansatsen valet av datainsamlingsmetod. Eftersom metodansatsen i denna studie var fenomenografi blev intervju som datainsamlingsmetod ett naturligt val för att tolka lärarnas upplevelser. De insamlade svaren från lärarna blev innehållsrika, vilket tyder på att tillvägagångssättet varit fungerande. Fenomenologi är egentligen självrapporter som kan ge

forskaren en inblick i hur informanterna upplever det som ämnas att undersökas. (Fejes & Thornberg, 2009, s. 30.)

Intervjusituationer kan ge ett djup och detaljer som gör det möjligt för forskaren att få en förståelse och helhetsbild av frågeställningarna. Informanternas svar blir tydligare och utförligare än de skulle bli vid frågor med fasta svarsalternativ. Det kan också höja validiteten i studien att ställa följdfrågor för att förtydliga informationen. Om det uppstod oklarheter eller något annat angående forskningen som väckte intresse vid intervjusituationerna, ställde jag följdfrågor till informanterna. Intervju som datainsamlingsmetod kan vara flexiblere och specifikare än en kvantitativ undersökning på grund av detta. (Starrin & Svensson, 2011, s. 52–56.)

Trots fördelarna fanns det också nackdelar med intervju som metod i denna studie. Atkins och Wallace (2012, s. 86) menar att alla studier har för- och nackdelar. Det var inte särskilt tidskrävande att hitta frivilliga informanter, men att hitta informanter med ett genuint intresse för temat var mer utmanande. En av informanterna ställde främst upp för att vara till hjälp. Då är informanten inte nödvändigtvis lika insatt och kunnig i ämnet som jag hade önskat. Informantens svar blev till all lycka ändå uttömmande och kunde därför användas. Hens långa karriär och erfarenhet som lärare kan ha varit en bidragande faktor för de bra svaren. Jag kunde eventuellt ha varit tydligare i mitt informationsbrev om vikten av att informanten helst ska vara insatt i ämnet. Då kunde eventuella missförstånd angående motiven för att ställa upp på intervjun ha undvikits. Databearbetningen var tidskrävande trots att urvalet var mindre än i en kvantitativ studie. Det kan bero på att det kan vara svårt att vara en objektiv forskare när man själv analyserar materialet. (Atkins & Wallace, 2012, s. 214–215.)

6.3 Förslag till fortsatt forskning

Denna forskning har utgått från lärarnas perspektiv av klassrummets fysiska utformning. Jag blev också nyfiken på elevernas perspektiv. Vad kunde elever ha för visioner för utformning av klassrum? Och hur skulle deras svar skilja sig från lärarnas svar? Det kunde vara spännande att forska om. För fortsatt forskning kunde det även fokuseras mer på enskild fysisk utrustning i ett klassrum. Under intervjuerna framkommer exempelvis lärarnas tankar om pulpeten som skolmöbel och sittordningens betydelse i olika sammanhang. Undersökningen skulle kunna

söka svar på frågor som: Vilka sociala eller emotionella färdigheter utvecklar olika konstellationer av sittordningar och placering av pulpeter hos eleven? eller vilka andra möbler i klassrummet bidrar till goda lärsituationer för eleven? och varför?

En av lärarna var bekymrad över modern teknik och om hur eleverna känns mer oroliga och rastlösa på grund av det. Förutom modern teknik och dess effekt på eleverna nämnde hon också hur det ställer breda kunskapskrav på lärarna, och det kan ibland kännas överväldigande. Fortsatt forskning kunde även förtydliga vilken inverkan modern teknik har på lärare och elever.

Ett annat förslag som kunde vara intressant är att forska om specialelevs behov av olika fysisk utrustning i klassrummet. Alla lärare tog upp hur t.ex. en sittkudde på stolen eller en stressboll kan lugna ner elever med specialbehov. Det får mig att fundera över vad annat det finns för fysisk utrustning som kan stödja specialelevs skolgång och vad det kan bidra med för eleven? Det framkom också aspekter om hur fysisk utrustning kan ha en inverkan på så kallade känslomässiga faktorer hos eleven. Alla tre lärare nämnde hur trygghet spelar en stor roll för en del elever. De diskuterade om hur de placerar elever med behov av trygghet längst fram för att eleven ska vara så nära läraren som möjligt. Vilka andra dimensioner i denna relation mellan lärare och elev kan det finnas när läraren individualiserar med hjälp av fysisk utrustning i klassrummet?

Litteraturförteckning

Alerby, E. & Bengtsson J. & Bjurström, B. & Hörnqvist, M-L. & Kroksmark, T. (2006). Det fysiska rummets betydelse i lärandet. Resultatkatalog, s. 7–14.

Aminian, S. & Hinckson, A-E. & Stewart, T. (2015). Modifying the classroom environment to increase standing and reduce sitting. *Building research & information journal*. Vol. 43, s. 631–645.

Arkitekturpedagogen.se [u.å.]. *Pedagogisk arkitektur*. Hämtad 20 april 2018, från file:///C:/Users/Mats/AppData/Local/Temp/Arkitektur_vad_är_det-1.pdf

Atkins, L. & Wallace, S. (2012). *Qualitative research in education*. Los Angeles: SAGEdynor

Bishop, R. & Berryman, M. (2005). The Te Kotahitanga effective teaching profile. *Spanz Journal*, 25–37.

Bjurström, P. (2000). *Att anpassa skolbyggnader till nya arbetsformer – En fallstudieundersökning av grundskolor byggda på 1950- och 60-talet*. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan

Björklid, P. & Fischbein, S. (1996). *Det pedagogiska samspelet*. Lund: Studentlitteratur

Björklid, P. (2005). *Lärande och fysisk miljö – En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Kalmar: Lenanders grafiska AB

Carlgren, I. (1999). *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur

Cold, B. (2002). *Skolemiljö fire fortellinger*. Oslo: Kommuneforlaget Norsk Form

Dalen, M. (2011). *Intervju som metod*. Oslo: Gleerups

Fejes, A & Thornberg, R. (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber

Fejes, A & Thornberg, R. (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber

Hansén, S. - E., & Forsman, L. (2017). *Allmändidaktik: vetenskap för lärare*. Lund: Studentlitteratur

Hildén, M. & Wasström, M. (1 mars 2016). Föräldrar vill ha kvar småskolor i Raseborg. *Svenska.yle.fi*

Holm Sørensen, B., Audon, L.& Levinsen, K. (2010). *Skole 2.0* (1a uppl., Vol. 2010). Klim

Horne Martin, S. (2002). The classroom environment and its effects on the practice of teachers. *Journal of Environmental Psychology* March 2002, Vol. 22(1–2), 139–156.

Institutionen för hälsa och välfärd (2016). *Inomhusluft*. Hämtad 18 april 2017, från <https://www.thl.fi/sv/web/thlfi-sv/-/skolornas-daliga-inomhusluft-forsamrar-inlarningsresultaten-och-okar-franvaron>

Institutionen för pedagogik och didaktik [u.å.]. *Pedagogik*. Hämtad 18 april 2017, från <http://www.edu.su.se/utbildning/pedagogik/pedagogik-1.324364>

Jedeskog, G. (2007). *Klassrummets scenografi. I Granström, Kjell (Red) Forskning om lärares arbete i klassrummet*. Kalmar: Lenanders Grafiska AB

Kragh-Muller, G. & Orsted Andersen, F. & Veje Hvitved, L. (2012). *Goda lärmiljöer för barn*. Lund: Studentlitteratur AB

Kultur i väst [u.å.]. *Pedagogisk arkitektur*. Hämtad 18 april 2017, från <http://www.kulturivast.se/arkitektur/vad-ar-arkitekturpedagogik>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB

Larsson, S. (2005). Om kvalitet i kvalitativa studier. *Nordisk Pedagogik*, (25), 1, 16–35.

Lankshear, Co. & Knobel, M. (2004). *A Handbook for Teacher Research: from design to implementation*. Maidenhead: Open University Press.

Learnlab (2005). *Det berättande klassrummet*. Hämtad 19 januari 2017, från <http://www.learnlab.se/Detberattandeklassrummet.htm>

Leijon, M. (2016). Rum på campus i högre utbildning – didaktisk design och handlingsutrymme. Vol. 6, Nr. 1, 2016, 3–20.

Lingonblad, M. (2017). *Skolmobbing*. Föreläsningsunderlag. 11 november 2017. Vasa: Folkhälsans förbund

Manninen, J. & Burman, A. & Koivunen, A. & Kuittinen, E. & Luukannel, S. & Passi, S. & Särkkä, H. (2007). *Miljöer som stöder lärande – En introduktion till lärmiljötänkande*. Vammala: Vammalan kirjapaino oy

Meyer, B. (2011). *It-didaktisk design* (Vol. 2011). Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU) Aarhus Universitet

Miljöpsykologi [u.å.]. *Miljöpsykologi*. Hämtad 23 mars 2017, från

<http://mpe.arkitektur.lth.se/forskning/historik/>

Nationalencyklopedin [u.å.]. *Miljö*. Hämtad 28 mars 2017, från

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/milj%C3%B6>

Nationalencyklopedin [u.å.]. *Miljöpsykologi*. Hämtad 9 februari 2017, från

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/milj%C3%B6psykologi>

Nordström, M. (2000). *Känslan för platser – En jämförande utvecklingspsykologisk studie av barns och ungdomars värdering av fysisk miljö i Sverige och Frankrike. Del 1 Landsbygdsbarn*. Stockholm: Kulturgeografiska institutionen

Nordström, M. (2000). *Rummet som plats – En jämförande utvecklingspsykologisk studie av barns och ungdomars värdering av fysisk miljö i Sverige och Frankrike. Del 2*. Stockholm: Kulturgeografiska institutionen

Palmer, P. J. (1998). The courage to teach: Exploring the inner landscape of a teacher's life.

American Journal of Physics January 2000, Vol.68(1), 93–95.

Patel, R. & Davidson, B. (2012). *Forskningsmetodiken grunder – Att planera genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Pedersen, S. (2000). *Fra skolestue til arbejdsplads*. Vejle: Krogs förlag

Psykologiguiden [u.å.]. *Miljöpsykologi*. Hämtad 9 februari 2017, från <http://psykologiguiden.se/psykologilexikon/?Lookup=milj%C3%B6psykologi>

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie – Om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur AB

Rostvall, A-L. & Selander, S. (2008). *Design för lärande*. Finland: Norstedts Akademiska Förlag AB

Selander, S. (2007). Didaktisk design: den dubbla utmaningen. *Nordic Journal of Digital Literacy* 2007 (03), 162–172.

Selander, S. & svärdemo-Åberg, E. (2008). *Didaktisk design i digital miljö – nya möjligheter för lärande*. Stockholm: Liber AB

Skantze, A. (1995). *Skolmiljön som utvecklingsresurs?* Kritisk utbildningstidskrift (KRUT) 1995, häfte 1

Skantze, A. (1989). *Vad betyder skolhuset? Skolans fysiska miljö ur elevernas perspektiv studerad i relation till barns och ungdomars utvecklingsuppgifter*. Stockholm: Pedagogiska institutionen: Stockholms universitet

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2016). *Fysisk miljö*. Hämtad 10 april 2017, från <https://www.spsm.se/stod/tillganglighet/tillganglighetsmodell/fysisk-miljo/>

Stagnäs, M. (17 augusti 2017). Kreativ lärmiljö inspirerar elever och lärare. *Vasabladet*, s. 16.

Svenska Akademiens ordbok SAOL (2015) *Pulpet*. Hämtad 20 april 2018, från <https://svenska.se/tre/?sok=pulpet&pz=1>

Svensson, P-G. & Starrin, B (2007). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur AB

Svensson, P-G. & Starrin, B. (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur AB

Suomen ympäristöopisto SYKLI [u.å.]. *Ympäristöosaamista*. Hämtad 7 mars 2018, från <https://www.sykli.fi/Default.aspx?tabid=627>

Tapaninen, A. & Kauppinen, T. & Kivinen, K. & Kotilainen, H. & Kurenniemi, M. & Pajukoski, M. (2002). *Ympäristö ja hyvinvointi*. Porvoo: WS Bookwell OY

Institutionen för hälsa och välfärd [u.å.]. *Inomhusluft*. Hämtad 7 april 2017, från <https://www.thl.fi/sv/web/thlfi-sv>

Tjora, A. (2012). *Från nyfikenhet till systematisk kunskap – Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: studentlitteratur AB

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Työsuojelu [u.å.]. *Arbetsmiljö*. Hämtad 18 januari 2017, från <http://www.tyosuojelu.fi/web/sv/arbetsforhallanden/arbetsmiljo>

Utbildningsstyrelsen (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen*. Hämtad den 10 oktober 2016, från http://www.oph.fi/lp2016/grunderna_for_laroplanen

Vesterlund, A. & Söderholm, K-M. (2011). *Elevens lärande i - "Det berättande klassrummet" - En kvalitativ studie om lärarnas uppfattning om huruvida den fysiska klassrumsmiljön påverkar elevens läroprocess*.

Wilson, B. (1996). *Constructivist learning environments: case studies in instructional design*. Englewood Cliffs, New Jersey: Educational Technology Publications, Vol. 40(4), 310–312.

INTERVJUMANUAL FÖR PROGRADU AVHANDLING

BAKGRUND

1. Hur länge har du arbetat som lärare?
2. Vilken utbildning har du? Och har du bi-ämnen?
3. Hur länge har du arbetat i ditt nuvarande klassrum?
4. Beskriv din klass eller dina elever? T.ex. specialbehov.
5. Hur länge har du arbetat med denna elevgrupp?

OM KLASSRUMMET

1. Varför har du ett intresse för klassrummets utformning?
2. Vilka var dina huvudsakliga mål med utformningen av klassrummet?
3. Hur har du beaktat varierande lärsituationer när du har utformat ditt klassrum? T.ex. vid undervisning av ett visst ämne, grupparbeten o.s.v.
4. Vad finns det för möjligheter för lek i klassrummet?
5. Vilka möjligheter eller visioner ser du med utformning av ett klassrum? Med det menar jag ett klassrum som eleven kan lära sig så mycket som möjligt i.
6. På vilket sätt har du haft chans att påverka utformningen av ditt klassrum? Har du exempelvis varit tvungen att beakta regler och dylikt?
7. Finns det något du vill ändra på i ditt klassrum? Varför?
8. Har du anpassat dina arbetsmetoder efter rummet på något sätt? Eller tvärtom?
9. Kan den fysiska utformningen i ett klassrum, eller ett utrymme, ha en känslomässig betydelse för eleven? Hur?
10. Kan den fysiska miljön i klassrummet påverka ett gott samarbete mellan lärare, elev eller bland eleverna? På vilket sätt? ”En chans att mötas.”

11. Vad har du stött på för utmaningar eller problem när du utformat ditt klassrum? (T.ex. ekonomi, tidsbrist, utrymmesbrist, utrustning o.s.v.)

12. Har du beaktat elevers olikheter och behov vid utformningen av ditt klassrum? På vilket sätt?

FAKTORER I KLASSRUMMET

1. Hur motiverar du placeringen av pulpeter i klassrummet? T.ex. med tanke på sittordning.

2. Var vill du ha katedern? Varför?

3. Vilka övriga möbler i klassrummet har betydelse? På vilket sätt?

4. Finns det andra utrymmen än klassrummet för undervisning? (t.ex. grupprum, läshörna)
Något utrymme du föredrar? Varför?

5. Vad tänker du om ljus, ljud, luftkvalitet i ett klassrum? med tanke på lärsituationer.

6. Finns det andra hälsfaktorer i ditt klassrum som spelar en roll vid lärsituationer? Vilka?

7. Vad väljer du att sätta upp på väggarna? Varför?

8. Finns det annat i klassrumsmiljön som du valt att hålla synligt eller inom räckhåll för eleverna? Av vilken anledning?

ÖVRIGT

1. Finns det ännu något du vill tillägga? angående klassrumsutformning och lärsituationer.

